

Шу йил 16 ноябрь куни Марғилон шаҳрида Бурҳониддин Марғинович таваллудининг 910 йиллиги ва 17 ноябрь куни Самарқандда Имом ал-Мотуридий таваллудининг 1130 йиллиги тантаналари кенг нишонланди. Шу муносабат билан бу

икки шаҳарда буюк аجدодларимизга бағишлаб тикланган ёд-горлик мажмуалари очилди. Тантаналарда улуғ алломаларимиз тўйининг бош ташкилотчиси, мамлакатимиз раҳбари Ислом Каримов иштирок этди ва нутқ сўзлади.

Президент Ислом Каримовнинг Бурҳониддин Марғинович таваллудининг 910 йиллигига бағишланган тантанали маросимда сўзлаган нутқи

— Фарзандларимиз ҳамиша ақлли, доно, соғлом ва бахтли бўлишни яратгандан сўрайлик, — дедилар Юртбошимиз фарғоналик талаба Хушнуд Ҳайдаровга қараб.

Бурҳониддин Марғинович мажмуасининг ўртасида қад ростлаган салобатли нилий ранг куббани истиқлолимизнинг абадий рамзи дейиш мумкин.

нослиги илмида ўзига хос мактаб яратган, бебаҳо мероси билан мана шу Фарғона диёрини жаҳонга тараннум этган ул зотнинг тарихимиздаги ўрни ва обрўси бекиёсдир.

Ўз ҳаётини дину диёнат поклиги, иймон-этиқод устуворлиги, илм ва адолат тантанаси йўлида сафарбар этган бу мўътабар алломанинг Шарқ оламида “Бурҳонуддин вал милла”, яъни “Дин ва миллатнинг ҳужжати” деган юксак эътирофга сазовор бўлгани ҳам буни яққол исботлайди.

Қадрли биродарлар!

Ҳаммамизга маълумки, ер юзида мусулмончилик пайдо бўлганидан буён асрлар давомида дунёнинг турли мамлакатларида юзлаб олиму уламолар ислом ҳуқуқшунослиги билан машғул бўлиб келганлар.

Лекин бу соҳада ўзи яратган буюк асарлари ва мактаби билан исломий ҳуқуқ асосларини белгилаб бергани ва шу илмнинг ҳар томонлама ривож топишига қўшган ҳиссаси билан шу заминдан етишиб чиққан бизнинг буюк ватандошимиз Марғинович ҳазратларига тенг келадиган бошқа аллома камдан-кам топилади, десак, асло муболаға бўлмайди.

Бурҳониддин Марғинович яшаган замон — Шарқ Уйғониш даврининг биринчи босқичи бўлмиш X-XII асрларда Мовароуннаҳр заминидан илму фан гуркираб ривожланган, жамият тараққиёти учун ислом ҳуқуқини тўғри англаш ва амал қилиш муҳим ижтимоий заруратга айланган эди.

(Давоми 2-бетда)

Бисмиллоҳир раҳмонир раҳим.

Ассалому алайкум, қадрли ватандошлар!

Узоқ-яқиндан келган муҳтарам меҳмонлар!

Авваламбор, сиз, азизлар билан қадимий ва гўзал Марғилон заминидан, муборак Рамазон арафасида кўришиб турганимдан гоят бахтиёр эканимиз

ни изҳор этмоқчиман.

Қадрли дўстлар!

Ўтган ота-боболаримизни эслаш, уларнинг руҳи покларини шод этиш халқимизга хос эзгу фазилат, хайрли ва савоб ишдир.

Бугун биз кўп-кўп мумтоз зотларнинг она шаҳри бўлган, не-не авлиё, алломою фозиллар қадами теккан кўҳна Марғилон-

да башарият маънавий тараққиётига бекиёс ҳисса қўшган буюк фикр Бурҳониддин Марғинович ҳазратларининг табарруқ хотирасини ёд этиб, ул зоти шарифга бўлган фарзандлик ҳурмат-эътиромини бажо келтириш учун тўпландик.

Ислом ҳуқуқшунослигининг улкан намояндаси, шайхулислом Бурҳониддин Марғинович-

нинг номи Имом Бухорий, Имом Термизий, Имом Мотуридий, Маҳмуд Замахшарий, Нажмиддин Кубро, Баҳроуддин Нақшбанд, Хожа Аҳрори валий сингари улуғ сиймолар қаторида туради.

Нафақат мусулмон олами, балки бутун дунё эътироф этган, Оллоҳ таоло берган ақлазковати билан ислом ҳуқуқшу-

Президент Ислом Каримовнинг Имом Мотуридий таваллудининг 1130 йиллигига бағишланган тантанали маросимда сўзлаган нутқи

Бисмиллоҳир раҳмонир раҳим.

Ассалому алайкум, азиз ватандошлар!

Муҳтарам меҳмонлар!

Қадимий ва бетакрор Самарқанд заминидан, мана шу муборак кунда сиз, азиз юртдошларимиз, узоқ-яқиндан келган меҳмонларни яна бир бор чин қалбимдан самимий қутлаб, барчангизга ўз ҳурматини билдириб, бағоят мамнун бўлганимизни изҳор этмоқчиман.

Қадрли дўстлар!

Куни кеча биз кўҳна Марғилонда буюк бобомиз Бурҳониддин Марғиновичнинг таваллуд

айёмини ўтказиб, ул зотнинг руҳи покларини шод этган бўлсак, бугун яна бир улуғ аллома — Имом Абу Мансур Мотуридий ҳазратларини хотирлаб, бу беназир сиймо олдидаги инсоний бурчимизни адо этмоқ учун бу ерга йиғилдик.

Диёримизда Имом Мотуридий ва Бурҳониддин Марғиновичнинг таваллуд айёмлари бир пайтда ўтаётганида чуқур рамзий маъно бор.

Бу маъно, авваламбор, бу азиз инсонларнинг ибратли тақдирида, уларнинг илм-маърифат ва эзгуликка бағишланган ҳаётида, муқаддас динимизни асраб-авайлаш ва ривожланти-

ришга қўшган улкан ҳиссаларида мужассамдир.

Ҳаётининг мазмуни, олижаноб интилишлари муштарак бўлган бу икки улуғ зотнинг мана шу муқаддас макон — Чоқардиза қабристонида мангу ором топлани, хоки покларини ёнма-ён ётганини ҳам Яратганимизнинг қудрати ва марҳамати деб биламиз.

Ва насиб этса, Бурҳониддин Марғинович бобомизга, у зот таваллуд ва камол топган Риштон ва Марғилонда барпо қилинган муҳташам мажмуа сингари, шу муқаддас жойда ҳам ёдгорлик бунёд этамиз.

Қадрли дўстлар, азиз меҳмонлар!

Бугунги маросимдан фойдаланиб, Оллоҳ таолонинг назари тушган шу табарруқ заминда яшаб ўтган, ислом фалсафаси, ислом ақидаларини илмий асослаш, муқаддас динимизни соф ва пок сақлаш, уни улуғлаш ва тарғибу ташвиқ этишга бекиёс ҳисса қўшган ватандошларимизни, шу тупроқда униб-ўсган азиз-авлиёларни яна бир бор ёд этсак, уларнинг хотирасига яна бир бор таъзим қилсак, ўринли бўлади, деб ўйлайман.

Ислом дунёсининг устунлари бўлган Имом Замахшарий, Имом Термизий, Имом Насафий, Хожа Аҳмад Яссавий, Хожа Абдуҳолиқ Фихдувоний, Шайх Нажмиддин

Кубро, Баҳроуддин Нақшбанд, Хожа Аҳрори валий каби кўплаб мумтоз зотларнинг ҳаёти ва фаолияти бизнинг юртимизни нафақат мусулмон оламида, балки Мағрибу Машрик дунёсида машҳур этганидан ҳақли равишда гурурланамиз.

Бу улуғ зотлар қаторида буюк аждодларимиз бўлмиш ҳадис илмининг султони Имом Бухорий, калом илмининг султони Имом Мотуридий, ўлмас “Ҳидоя” асарининг муаллифи, шайхулислом Бурҳониддин Марғинович боболаримиз алоҳида ўрин тутди.

(Давоми 2-бетда)

Президент Ислом Каримовнинг Бурҳониддин Марғинович таваллудининг 910 йиллигига бағишланган тантанали маросимда сўзлаган нутқи

(Давоми. Боши 1-бетда)

Ул зот ўз асарларида ўша замонларда мўмин-мусулмонлар дуч келадиган долзарб ҳаётий масалалар, жумладан, оилавий ва ижтимоий муносабатлар, мулкчилик, савдо-сотиқ, жиноят ва жазо, инсоннинг бурч ва масъулиятларига тааллуқли кўп-кўп мураккаб муаммоларни исломий ҳуқуқ нуқтаи назаридан ҳал этиб берган.

Шу сабабли аллома нафақат уламолар, балки оддий халқ орасида ҳам “Хидоят йўлининг сарбони” дея катта ҳурмат-этибор топган.

Марғиновичнинг ўлмас мероси, хусусан, “Хидоя” — “Тўғри йўл” деб аталган китоби, мана, саккиз асрдирки, мусулмон мамлакатларида энг нуфузли ва мукамал ҳуқуқий манба сифатида эътироф этиб келинаётганининг боиси ҳам ана шунда.

Айниқса, бу мумтоз асарнинг европа тилларида ҳам тарғибли килингани, бутун дунёда катта қизиқиш билан ўрганилаётгани, унга турли тилларда кўплаб шарҳ ва изоҳлар битилгани Марғинович меросининг умумбашарий аҳамиятидан далолат беради.

Агар биз алломанинг замондошларидан бири айтган “Эй ақл эгаси, “Хидоя”ни ўқиб, мағзини чаққин, чунки у сени хидоят йўлига бошлаб, энг олий мақсадларга етказгай”, деган сўзларни эсласак, ўйлайманки, у зоти шарифнинг авлодлар олдидаги тарихий хизматларини яна бир бор яққол тасаввур қилган бўламиз.

Мухтарам ватандошлар!

Азиз меҳмонлар!

Бурҳониддин Марғиновичнинг бизга қолдирган улкан мероси эришган шон-шухрати замирида, аввало, унинг ибратли ҳаёти, пок эътиқоди, олижаноб инсоний фазилатлари мужассам.

Бу заҳматкаш аллома

ҳаётининг мазмуни бўлмиш элик етти китобдан иборат “Хидоя”дек улкан асарни бунёд этгани, ўз асарларида бирор марта ҳам “мен” деган сўзни ишлатмагани, балки “Бу заиф банда айтади”, дея камтарона изоҳ бериши ҳар қандай одамни бугун ҳам ҳайратга солади.

Ва унинг улуғ эътиқоди, илму урфон йўлидаги фидойилиги, камтарлик ва хокисорлик фазилатлари бу зотга нисбатан барчамизда буюк ҳурмат ва эҳтиром уйғотади.

Ҳурматли юртдошларим!

Кўп асрлик тарихимиз шундан далолат берадики, энг мураккаб даврларда ҳам халқимизнинг мушкул синовлардан ўтиши, ҳаётнинг турли тўфон ва бўронларига мардона бардош бериб, қадди-қоматини тик тутиб яшашига катта мадад бахш этадиган куч — юксак маънавият ва адолатга интилиш туйғуси бўлган.

Бамисоли қушнинг парвози учун кўш қанот қанчалик зарур бўлса, инсониятнинг ҳаёти ва тараққиёти учун мана шу икки буюк тамойил ҳамиша таянч бўлиб келади.

Буюк аждодларимизнинг ҳаёт йўлини, илмий меросини ўргана эканмиз, ана шу ҳақиқат улар фаолиятининг бош мезони бўлиб келганига ишонч ҳосил қиламиз.

Шубҳа йўқки, “Куч — адолатдадир” деган ғояни ўз ҳаётининг мазмуни деб билган Амир Темур бобомиздек улуғ аждодларимизнинг камол топишида ҳам “Хидоя” сингари қомусий асарларнинг таъсири ва аҳамияти бекиёс бўлган.

Шу маънода, бизнинг адолатли жамият барпо этиш йўлида амалга ошираётган ишларимиз чуқур тарихий илдиэларга эга, десак, янглишмаган бўламиз.

Бурҳониддин Марғинович асарларининг моҳияти бўлмиш адолат туйғуси, ўз даврининг ҳуқуқий мезонлари асосида яшаш, ўзганинг мол-мулкига кўз олайтирмаслик, ҳаромдан ҳазар қилиш, инсоф ва диёнат, меҳр-

оқибат каби халқимизга хос бўлган эзгу тушунчалар бугунги кунда ҳам маънавий ҳаётимиз асосларини ташкил этади, десак, ҳеч қандай хато бўлмайди.

Аллома бобомизнинг бой илмий меросига ана шу нуқтаи назардан қарайдиган бўлсак, уни ҳар томонлама чуқур ўрганиш ва тегишли хулосалар чиқариб, замонавий билимлар, бугунги ҳаёт талабларидан келиб чиқадиган тажрибалар билан бойитиш зарур. Ва бу улуғ меросни аввало ўзимиз учун, келажак авлодлар тарбияси учун бекиёс маънавий озиқ деб билмоғимиз даркор.

Энг муҳими, қандай ўлмас мерос эгалари эканимизни ҳеч қачон унутмаслик, ана шу бойликни кўз қорачиғидай асраб-авайлаш, бир сўз билан айтганда, улуғ аждодларимизга муносиб ворислар бўлиш — шу савоватли ва ғўзал заминда яшаётган ҳар қайси инсон учун ҳам қарз, ҳам фарздир.

Мухтарам жамоат, азиз ватандошларим!

Инсоният тарихида ёркин из қолдирган буюк шахслар, аввало, Оллоҳ таоло азиз тутган муборак заминда дунёга келади. Бу кўхна ҳақиқат ҳаётда кўп бор ўз исботини топган.

Буюк бобомиз Бурҳониддин Марғиновичнинг киндик қони томган кўхна Риштон тупроғи, ул зоти шариф камолга етган қадимий Марғилон ҳам ана шундай табаррук масканлар қаторига киради.

Марғилон деганда, бетакрор табиати, боғ-роғлари, камалакдек сержило атласлари, ўзлигимиз рамзига айланиб кетган ранг-баранг дўппилари билан етти иқлимга машҳур бўлган ғўзал бир макон кўз ўнгимизда намоён бўлади.

Бу замин азал-азалдан одоб-андишали ва бағрикенг, меҳнаткаш ва тадбиркор, меҳмондўст халқи, моҳир ҳунармандлари, уста боғбонлари, ҳушовоз ҳофизлари билан шухрат қозо-

ниб келади.

Фарғона водийсининг марварида бўлмиш Марғилоннинг бундай юксак обрў-эътибор топишида, авваламбор, мана шундай фазилатларга эга бўлган халқнинг меҳнати ва шу муқаддас заминда униб-ўсиб, вояга етган, ўз юрти довруғини бутун дунёга таратган мўътабар зотларнинг ҳиссаси бекиёс.

Бу борада умр бўйи Марғилон номини улуғлаб яшаган Бурҳониддин Марғинович бобомизнинг хизматлари чексиздир.

Мен бугун сиз, марғилонлик мухтарам юртдошларимга қарата шу юксак минбардан туриб айтмоқчиман: шундай улуғ бобомизнинг азиз номини кўксингизга тумор қилиб олсангиз арзийди, албатта.

Ишонаманки, бу табаррук тумор, Яратганимизнинг марҳамати билан, нафақат Марғилон аҳлини, балки ҳар бир ватандошимизни, бутун элу юртимизни ёмон кўзлардан, турли бало-қазолардан асрайди.

Биз бугун ҳазрати Марғиновичнинг хизматларини бутун дунё тан олишини, жаҳондаги кўплаб нуфузли илм даргоҳларида алломанинг мероси ҳар томонлама ўрганилишини, ҳозир ҳам унинг асарлари асосида қандайдан-қанча талаба ёшларга сабоқ берилётганини ғурур ва ифтихор билан тилга оламиз.

Буларнинг барчасини биз улуғ бобомизнинг муборак сиймоси бугунги кунда ҳам мамлакатимиз, халқимиз обрўсига обрў қўшаётганидан далолат, деб биламиз.

Шу фурсатдан фойдаланиб, аллома Марғиновичнинг илмий меросини ўрганаётган, у бошлаган ишнинг давомчилари бўлган олим ва мутахассисларга, ул зотнинг хотирасига ҳурмат бажо келтириб, зиёрат этиш мақсадида узоқ-яқиндан келган барча азиз меҳмонларимизга халқимиз номидан миннатдорлик билдиришга ва ўз эҳтиромимизни изҳор қилишга ижозат бергайсиз.

Азиз дўстларим!

Илм ва истеъдодини, бутун борлигини миллат учун, халқ учун, башарият бахт-саодати учун бахшида этган ҳазрат Марғинович каби буюк инсонларнинг тарих олдидаги, келажак олдидаги хизматлари асло унутилмайди.

Марғинович ёққан илму маърифат машъаласи ҳеч қачон сўнмайди, авлодларнинг онгу тафаккурини доимо мунаввар этиб туради.

Бу ҳақиқат бугунги қутлуг маъракалар мисолида ҳам ўз тасдиғини топмоқда.

Улуғ бобомизнинг муборак таваллуд тўйи шарофати билан қадимий ва бетакрор Марғилон шаҳри ўзгача чирой ва тароват касб этгани, қўли гул қурувчиларимиз, моҳир усталиримиз, меъмору муҳандисларимиз, бунёдкор халқимиз меҳнати билан мана шу муаззам ёдгорлик мажмуи қад кўтаргани ҳаммамизнинг ҳазрат Марғиновичга бўлган чексиз эҳтиромимиз ифодасидир.

Бу мухташам ёдгорлик мажмуини бунёд этишда қатнашган барча юртдошларимизга чин қалбимдан миннатдорлик билдираман, умрингиздан бирака топинг, қўлларингиз асло дард кўрмасин, дейман.

Келинлар, азиз дўстларим, биродарларим, буюк бобомиз таваллуд топган мана шу муқаддас Фарғона заминида туриб, у мўътабар зотнинг руҳи покларни шод бўлсин, муборак қабрлари илоҳий нурга тўлсин, дея тилак қилайлик.

Бугунги ҳаяжонли, унутилмас лаҳзаларда Бурҳониддин Марғинович бобомиз хотирасини яна бир қарра ёд этиб, мана шундай азиз-авлиёлари-мизга бешик бўлган юртимизга Оллоҳдан тинчлик-омонлик, халқимизга бахту саодат, фаровонлик ато этишини сўрайлик.

Илоҳим, барча хайрли ишларимизда Яратганимизнинг ўзи мададкор бўлсин!

Шу қутлуг кунда қилган жамики эзгу тилақларимиз ижобат бўлсин!

Президент Ислом Каримовнинг Имом Мотуридий таваллудининг 1130 йиллигига бағишланган тантанали маросимда сўзлаган нутқи

(Давоми. Боши 1-бетда)

Мухтарам биродарлар!

Имом Мотуридийнинг фаолияти ва таълимоти ҳақида гапирар эканмиз, аввало, бир масалани аниқлаб олиш лозим: унинг меросини нима учун улуғлаймиз, нима учун қадрлаймиз, нима учун бугун ҳам бу мероснинг ҳаётий таъсирини сезамиз?

Шуни алоҳида таъкидлаш жоизки, агар биз ислом тарихига назар ташласак, бу илоҳий динни англаш, уни тушуниш, тушунтириш, тарғиб қилиш ва поклигини сақлаш борасида асрлар мобайнида кўп-кўп баҳс-мунозара ва тортишувлар, ҳатто жангу жадаллар ҳам бўлиб ўтганини кўра-миз.

Узоқ тарихимиз давомида баъзи бир разил кучлар

мўмин-мусулмонларни чалғитиб, ўзларининг ғаразли мақсад ва манфаатларига эришмоқ учун уларни танлаган йўлидан қайтаришга не-не ҳаракатлар ва зўравонликлар қилиб келганига ҳам ғувоҳ бўламиз.

Шунинг учун ҳам мусулмон жамияти ислом динимизни асраб-авайлаб, унинг маъно-мазмунини одамларга тўғри ва ҳолис етказиб берадиган, уларни хидоят йўлига бошлайдиган фозил шахсларга доимо катта эҳтиёж сезиб келган.

Айтиш мумкинки, Имом Мотуридий ҳазратлари ана шундай тарихий зарурат натижасида майдонга чиққан мумтоз сиймо, улуғ алломадир. Буюк бобомиз яшаган даврда ҳам турли диний фирқа ва оқимлар ўртасида ғоявий қарама-қаршилиқлар, зиддият ва низолар кучайиб, қонли моҳорлар авж олган эди.

Мўмин-мусулмонлар учун бағоят хатарли ва таҳликали ана шундай бир вазиятда ҳазрати Мотуридий зўр матонат, авлодларга ибрат бўладиган фидойилик намунасини кўрсатди.

Ул зот Оллоҳ таоло ўзига ато этган бекиёс ақл-заковат ва илм билан тўғри йўлдан адашган оқимларга қарши кураш олиб борди.

Лекин бу курашда у ғанимларга қарши куч ишлатиб, қилич яланғочлаб жанг қилгани йўқ.

Аллома бугунги кунда ҳам ўз аҳамияти ва таъсирини йўқотмаган ҳаётбахш куч, яъни ғояга қарши ғоя, жаҳолатга қарши маърифат йўлини танлади ва умрининг охирига қадар шу йўлда собит қолди.

У жоҳил кучларнинг таҳдид ва тажовузларидан қўрқмай, хидоят йўлини йўқотган фирқаларга қарши кескин раддиялар битди.

Ҳазрат Мотуридийнинг асарларидаги илмий асос ва мантиқ қудрати шу қадар кучли эдики, уни ҳатто алломанинг мухолифлари ҳам охир-оқибатда тан олишга мажбур бўлдилар.

Шунинг учун ҳам Мотуридий бобомиз ислом оламида “Мусулмонларнинг эътиқодини тузатгувчи” деган юксак шарафга сазовор бўлди.

Мана шу маънода, бу мўътабар зот ўзининг теран илми, пок эътиқоди, сабот ва матонати билан ислом динининг софлиги учун курашар экан, келажак авлодлар манфаатини, сизу бизни ҳам ҳимоя қилган, деб ишонч билан айтишга ҳақлимиз.

Буюк бобомизнинг бутун ислом олами, ўз халқи, ўз Ватани олдидаги яна бир улкан хизмати шундан иборатки, улуғ ватандошимиз эътиқод илми — муқаддас динимизни қандай тушу-

ниш ва унга қандай амал қилиш таълимотини янада ривожлантирди. Ислом динининг инсонпарварлик моҳиятини халқнинг миллий урф-одатлари, асрий анъаналари билан уйғунлаштирди.

Ҳазрати Мотуридийнинг ўнинчи асрдаёқ диний ғоялари ғаразли мақсадлар йўлида қуролга айлантириш, мутаассиблик ва жоҳиллик ботқоғига ботиб қолиш қанчалик хатарли эканини асослаб бергани биз учун айниқса муҳимдир.

Аллома бобомиз: “Дин йўлидаги барча адашувларнинг бош сабаби — риёкор кимсаларга кўр-кўрона эргашишдадир”, деган эди.

Бу сўзларнинг нақадар ҳаққоний эканини, ҳануз ўз аҳамиятини йўқотмаганини бугун дунёда рўй бераётган

(Давоми 3-бетда)

Президент Ислон Каримовнинг Имом Мотуридий таваллудининг 1130 йиллигига бағишланган тантанали маросимда сўзлаган нутқи

(Давоми.
Боши 1-2-бетда)

юзлаб воқеалар мисолида яққол кўриб турибмиз.

Ўзингиз ўйланг, азиз дўстлар, биродарлар, жаҳоннинг турли бурчакларида диний низолар асосида содир этилаётган қонли тўқнашувларнинг аксарияти ақидапарастлик, сохта ғояларга кўркўрона эргашиш, нодонлик ва жоҳиллик оқибати эмасми?

Муҳтарам ватандошлар!

Имом Абу Мансур Мотуридий қолдирган мероснинг яна бир ибратли томони шундаки, у диний эътиқод борасида ашаддийлик ва тоқатсизликни рад этади, мўтадиллик ва бағрикенгликни ёқлаб чиқиб, бу муҳим тамойилни жамият ҳаётининг мезонига айлантиришга интилади.

Аллома, ҳар бир инсоннинг ҳаёти Яратган томонидан белгиланади, лекин одамзотга йўл танлаш ихтиёри ҳам берилган, бинобарин, у ўз хатти-ҳаракатлари ва қилмишлари учун аввало Парвардигор олдида, халқ ва жамият олдида масъулдир, деган фикрни қатъий туриб ҳимоя қилади.

Имом Мотуридий таълимоти ана шу инсонпарварлик моҳиятига кўра, инсоният ҳаёти ва тараққиётини яхшилик ва поклик сари, адолат сари йўналтиришга, одамларни миллати, тили, динидан қатъи назар, ўзаро аҳил, баҳамжиҳат, меҳр-оқибатли бўлиб яшашга даъват этади.

Бу мўътабар сиймо ўзининг “Китоб ут-тавҳид”, “Китоб ул-таъвилот” каби ўлмас асарларида халқимизга мансуб бағрикенглик, олижаноблик ва тараққийпарварлик каби улугъ фазилатларни ёрқин намоён этгани билан ҳам бизга айниқса қадрлидир.

Ул зот асос солган диний таълимот — Мотуридийи мактаби Шарқ мамлакатларида катта шухрат топишига бўлган сабаб шуки, унда илгари сурилган ғоялар ислом динимизнинг моҳиятини тўғрилик, эзгулик, инсонийликда деб биладиган жамияти мўмин-мусулмонларнинг қарашлари ва интилишлари билан ҳамоҳанг эди.

Шу боис Мотуридийи мактабида таълим олган турли миллат вакиллари бўлмиш олимлар, Ҳазрат Мотуридийнинг минглаб издошлари, маънавий шогирдлари унинг таълимоти ва меросини дунёнинг кўп-кўп мамлакатларида тарғибу ташвиқ этиб, янада ривожлантирдилар.

Хурматли биродарлар!

Бугунги кунда, йигирма биринчи аср бўсағасида, башариёт мураккаб тараққиёт жараёнида бошдан кечириётган бир пайтда диний бағрикенглик, турли динларга мансуб халқлар ўртасидаги мулоқот ва амалий ҳамкорликни кучайтириш ниҳоятда долзарб аҳамият касб этмоқда.

Шу маънода, Имом Мотуридий бобомизнинг: “Агар одамлар яхшилик йўлида бирлашса, Яратганимиз улардан ўз марҳа-

матини дариг тутмайди”, деган ҳикматли сўзларида бизнинг замонамиз учун ҳам ибратли сабоқлар бор, десак, хато бўлмайди.

Бугун бобомиз Имом Мотуридийнинг фаолияти ва қолдирган беназир мероси ҳақида гапирар эканмиз, биринчи навбатда бу меросни янада чуқурроқ ўрганиш, бу зотга катта эҳтиром билан қараб, тадқиқотлар олиб бораётган хорижий олимларнинг, биродарларимизнинг кўмак ва ёрдами билан аллоمانинг ҳозирча топилмаган бебаҳо асарларини нафақат Ўзбекистон, балки барча мусулмон мамлакатларида излаш, уларни таҳлил этиш, замондошларимиз ва ёш авлодларга етказиш барчамиз учун ҳам фарз, ҳам қарз эканини алоҳида таъкидлаб ўтмоқчиман.

Шу фурсатдан фойдаланиб, Имом Мотуридий бобомизни зиёрат қилмоқ ниятида ўз қимматли вақтларини аямасдан узоқ-яқин ўлкалардан юртимизга ташриф буюрган, ушбу маросимда иштирок этаётган азиз меҳмонларимизга бутун халқимиз номидан, Имом Мотуридийнинг бугунги авлодлари номидан бекиёс хурмат ва эҳтиромимизни изҳор этишдан бахтиёрман.

Муҳтарам юртдошлар!

Азиз меҳмонлар!

Буюк аждодларимизнинг бебаҳо меросини тиклаш, қадр-қимматини жойига қўйиш, уларнинг қадамжоси ва зиёратгоҳларини обод қилишдек бахт сиз би-

лан бизга насиб этганидан ҳар биримиз ҳақли равишда фахрланамиз.

Қадимий заминимизда ўтган бу улугъ зотларнинг яна бир ҳосияти шундаки, уларнинг шарофати билан табаррук мақбаралар, тарихий обидаларгина эмас, балки миллий тафаккуримиз, маънавиятимиз, миллий ғуруримиз, энг муҳими, халқимизнинг тарихий хотираси қайта тикланмоқда.

Муҳтарам дўстлар! Биродарлар!

Самарқанд аҳли ўз қадимий тарихига ихлос қўйган, ўзидан ўлмас мерос қолдирган улугъ мутафаккирлари, аллома ва азиз-авлиёларининг муборак номларини эъзозлаб, уларнинг хотирасини тиклаш йўлидаги савоб ишлари билан ўрнатилган келаётган саховатли халқдир.

Самарқанд тупроғини азиз билиб, уни севиб-ардоқлаб, бир умр шу ерда муқим яшаган, ўзининг мислсиз фаолияти билан шу муқаддас заминни бутун дунёга машҳур этган, эзгу дуолари бугун ҳам бизга куч-қувват бағишлаб турган Абу Мансур Мотуридий бобомизга кўрсатаётган хурмат-эҳтиромимиз ана шу буюк ихлоснинг яна бир далолатидир.

Мана шу муҳташам ёдгорлик мажмуининг ғоят қисқа фурсатда — тўрт ой давомида бунёд этилганини ҳам ул табаррук зотга бўлган халқимиз меҳр-муҳаббатининг ифодаси деб биламиз. Фурсатдан фойдаланиб,

Имом Мотуридий бобомизнинг муборак мақбарасини қайтадан тиклаб, бу жойни қутлугъ зиёратгоҳга айлантириш йўлида сидқидилдан меҳнат қилган меъмор ва муҳандисларимизга, қўли гул уста ва қурувчиларимизга самимий миннатдорчилик билдираман.

Азиз зотларнинг номларини улугълаб, мақбаралари ва қадамжоларини тиклаб, асраб-авайлаб обод этаверсак, Самарқанд нафақат сайёҳлар маконига, балки бутун дунёдан зиёратчилар интилиб келадиган қутлугъ бир масканга айланиши муқаррар.

Ҳамиша олижаноб ишларнинг бунёдкори бўлган, ўзининг меҳнати, қалб саховати билан мана шундай савоб ишларга муносиб ҳисса қўшиб келаётган Самарқанд аҳли билан, сиз қадрли ҳамшаҳарларим билан ҳар қанча ғурурлансам арзийди.

Азиз ватандошларим!

Бугунги шукуҳли дақиқаларда Имом Мотуридий бобомизни хотирлаб, яна бир бор фарзандлик хурматимизни изҳор этар эканмиз, ул зотнинг руҳи поклари шод бўлсин, юртимиз доимо тинч, халқимиз доимо омон бўлсин, дея тилак қиламиз.

Бу табаррук заминдан қут-барака, меҳр-оқибат аримасин!

Барчамизни Парвардигоримиз ўз паноҳида асрасин!

Ёш ўқитувчи Рустам Ҳамидов бундан 4 йил илгари Низомий номидаги педагогика университетининг тарих факультетини тугатган эди. Истеъдодли ёш муаллим айна кунда Тошкентдаги 313-мактабда дарс бермоқда.

Суратда: Р.Ҳамидов болаларга ватанимиз тарихидан ҳикоя сўйлаётир.

Р.АЛЪБЕКОВ олган сурат.

ЁШЛАР ФОРУМИ

Яқинда Тошкент Давлат ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаштириш институтида “Ҳозирги ўзбек ёшларининг муаммолари” мавзусида форум бўлиб ўтди. Ўзбекистон Давлат жаҳон тиллари университети, жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети, жисмоний тарбия, маданият институтлари, Тошкент Давлат консерваторияси ва мезбон талабалар иштирокида бўлиб ўтган ушбу тадбирда айна пайтда талабаларни қийнаётган баъзи бир муаммоли масалалар кўтарилиб, ёшлар ўртасида қизгин баҳс-мунозараларга сабаб бўлди.

Муҳими шундаки, форум қандайдир буйруқлар, мажбурий “югур-югур”лар билан эмас, ёшларнинг ўз ташаббуси билан ташкил этилди ва бундан кейин ҳам ўтказиб турилиши таъкидланди.

Ботиржон ҒОҒУРОВ

ЖИНОЯТГА ЯРАША АДОЛАТЛИ ЖАЗО

Ўзбекистон Республикаси Олий судида террорчилик, қотиллик, мамлакатимиз Президентини ва Конституциясига тажовуз қилиш ва бошқа ўта оғир жиноятларни содир этганликда айбланган 12 нафар шахс устидан бошланган суд жараёни якунланди.

17 ноябрь куни суд мажлисида раислик қилган Олий суд раисининг ўринбосари Бахтиёр Жамолов Ўзбекистон Республи-

каси номидан жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъати ҳукмини эълон қилди. Таъкидлаш жоизки, суд ҳайъати томонидан давлат қораловчисига томонидан қўйилган айбловдан баъзи моддалар чиқариб ташланди, баъзилари эса умумлаштирилди.

Хукмга кўра, одил суддан қочиб юрган халқаро террорчи-

лар Тохир Йўлдошев ва Жумабой Ҳожиёв олий жазо — ўлимга ҳукм қилинди. Муроидилла Казиев ва Улугбек Бобононов — 20 йил, Ҳамиджон Раҳмонов ва Шавкат Каримов 19 йил, Нажмиддин Жалолов ва Йўлдош Умаров 18 йил, Салай Мадаминова (Муҳаммад Солих) эса 15 йил 6 ой қамок жазоси тайин-

ланди. “Қора курси”дан жой олган Улугбек Маҳмудов — 16 йил, Олимжон Абдувоҳидов — 14 йил, Усмон Шукуров — 12 йил қамок жазосига ҳукм қилинди. Хукмга биноан, барча судланувчиларнинг мол-мулки мусодара қилинади.

Шунингдек, ҳукмда давлатга ва жабрланганларга етказилган

зарар судланувчилардан мутасиб тарзда ундирилиши белгиланди. Судда ҳозир бўлган судланувчилар ҳукм нусхасини олган кундан, қочувда бўлганлар эса ҳукм матбуотда эълон қилингандан бошлаб 10 кун муддатда унинг юзасидан кассацион шикоят киритишлари мумкинлиги қайд этилди. Айна пайтда олий жазога ҳукм қилинган судланувчилар авф сўраб мурожаат этиш ҳуқуқига эга.

(ЎЗА)

ВАТАН ТИМСОЛЛАРИ МУҚАДДАСИР

(Ўзбекистон Республикаси Давлат байроғи қабул қилинганлигининг 9 йиллиги муносабати билан)

Миллий тимсоллар ва рамзларнинг ҳар бири миллий ғуруримизни юксалтиришга хизмат қилади. Уларнинг ҳар бири катта бир дарслик, кучли тарбия воситасидир.

Ислом КАРИМОВ

рамзлари, хусусан, миллат ғурури бўлган байроғимизга муносабат қандай?

Келажаги буюк давлат барпо этиш ғояси мустақиллигимизнинг илк кунларидаёқ қабул қилинган давлатимиз рамзи ва тимсолларида ҳам ўз ифодасини топган. 1991 йилнинг 18 ноябрида қабул қилинган давлат байроғимизда ҳам халқимизнинг хоши-иродаси, ақл-салоҳияти, асрлар давомида топталмаган ғурури, кайфияти акс этган.

Давлатимиз байроғида ифода этилган янги чиқиб келаётган ярим ой, юлдузлар, мовий, оқ, яшил ранглар ҳамда қизил хошия чизиқлар халқимиз ғурури ва келажакка бўлган ишончининг мужассам ифодаси эди. Мустақиллигининг ўша илк кунлариданоқ байроғимиз халқимизнинг ғурур манбаига айланди. Республикаимиз миқёсида ўтказила бошланган ижтимоий-сиёсий, маънавий-маърифий тадбирлар Давлат байроғини тантанали суратда кўтариш, мадҳиямизни куйлаш билан бошланади. Халқимизнинг мустақиллик туфайли қаддини тиклаган маънавий ғурури 1992 йилнинг 2 мартда БМТга аъзо мамлакатлар сафида Ўзбекистон байроғининг ҳилпираши билан бир неча бор ўсганлиги ҳеч кимга сир эмас.

Давлат байроғининг ҳуқуқий

асоси 1991 йил 18 ноябрда қабул қилинган "Ўзбекистон Республикасининг Давлат байроғи тўғрисида"ги Қонун билан мустаҳкамланган ушбу қонунда байроғимизнинг шакли-шамойили, ундан фойдаланишнинг йўл-йўриқлари пухта ва аниқ кўрсатилиб берилган эди. Ўша пайтдан бошлаб болалар боғчалари, мактаблар, академик лицейлар ва касб-хунар коллежларида душанба кунги сабоқлар Давлат байроғининг тантанали суратда кўтарилиши, болаларимизнинг ўнг қўлларини кўксига қўйиб мадҳиямизни куйлашидан

Фахр

бошланиши фарзандларимиз қалбида Ватанга, унинг рамзларига нисбатан илиқ муносабатнинг пайдо бўлишига олиб келди. Зеро, ватанпарварман деган ҳар бир инсон, энг аввало, бебаҳо ижтимоий-сиёсий қадриятларимиз бўлган Давлат рамзларини билишлари, ҳурмат қилишлари шарт.

Давлат рамзларига бўлган муносабатимизни, энг аввало, Давлат рамзлари тўғрисидаги қонунни ўрганишдан бошлашимиз керак. "Ўзбекистон Республикасининг Давлат байроғи тўғрисида"ги Қонун муқаддас байроғимизни ўрганишда муҳим омил бўлиб хизмат қилади. Хўш,

бугун Давлат рамзлари тўғрисидаги билимларимиз етарлими? Бу борада юқорида таъкидлаганимиздек болалар боғчалари, мактаблар, академик лицейлар, касб-хунар коллежлари, олий ўқув юртларидаги аҳвол сезиларли даражада ижобий. Аммо, ишлаб чиқариш корхоналари, ташкилот ва муассасаларда Давлат рамзларини ўрнатиш, жиҳозлаш масалаларида бироз эътиборсизликка йўл қўймоқдалар. Айрим корхона, ташкилот ва муассасаларнинг раҳбар ходимлари иш хоналарида байроқни дастасига ўраб бир бурчакка суяб қўйишларини қандай тушуниш мумкин? Ёки шу корхона, ташкилот, муассасаларнинг мажлислар залларида Давлат рамзлари тўғри ўрнатилганми? Шунингдек, айрим ташкилот, корхона ва муассасаларнинг ҳудудлари деворларида байроқ тасвири чала чизилаётганлиги ўша ташкилот, корхона, муассасалар мутасаддиларининг Давлат рамзлари тўғрисидаги билимлари ўта саёз эканлигидан далолатдир.

Улар "Ўзбекистон Республикасининг Давлат байроғи тўғрисида"ги Қонуннинг 10-моддасидаги "Ўзбекистон Республикасининг Давлат байроғи ва унинг тасвири катта-кичиклигидан қатъий назар, ҳамма вақт ушбу Қонунга илова қилинаётган рангли ва схематик тасвирга

аниқ мос бўлиши керак"лигини ҳеч ўқиб кўрганмикинлар? Шу-нингдек, Қонунда: Ўзбекистон Республикаси Давлат байроғини давлат ҳокимияти ва бошқарув идоралари, корхоналар, муассасалар ва ташкилотлар биноларида кўтариш чоғида ушбу Қонунда баён этилган талабларга риоя қилиниши учун масъулият уларнинг раҳбарлари зиммасига, байроқ турар-жой биноларида кўтарилган вақтда эса уларнинг эгалари ёки улардан фойдаланишни ташкил этиш топширилган мансабдор шахслар зиммасига юклатилганлиги (11-модда) ҳақида билармикинлар? Бу билан биз корхона, ташкилот, муассаса раҳбарларини айбламоқчи эмасмиз. Биз қураётган жамият кўпроқ тушунтириш, тарғибот-ташвиқот ишларини олиб боришни тақозо этади. Худди шу йўналишда Республика "Маънавият ва маърифат" маркази ўзининг ҳудудий бўлимлари орқали мунтазам тарғибот ишларини йўлга қўйган. Давлат рамзларини амалдаги Қонунлар асосида тўғри ўрнатиш йўналишида ўз тавсияларини бериб бормоқда. Матбуот орқали яна бир бор ўз тавсияларимизни берамиз:

— биноларнинг пештоқларида байроқни тўғри ўрнатиш, Куёш нури, ёмғир, чанг-тўзондан ранги ўчиб, эскириб қолган байроқ халқимизнинг руҳияти, кайфиятига асло мос келмаслигини ҳисобга олиб, эскирган, ранги ўчган байроқни янгилаб туриш;

— биноларнинг олд томонида (очиқ майдонда) бошқа давлатларнинг байроқлари билан ўрнатилганда Ўзбекистон Республикасининг байроғи (бинонинг олд томонига қараб турганда) ўнг томондан, бошқа давлатларнинг байроқлари чап томондан ўзбек алифбоси асосида, бир хил баландликда жойлаштирилиши;

— байроқнинг тасвири туширилаётганда Қонун асосида белгиланган схематик ва рангли тасвирга қатъий амал қилиш;

— байроқнинг рамзий таснифини тарғиб этишда қабул қилинган тасниф асосида тўғри талқин қилиш керак.

Буларнинг барчаси кишиларнинг сиёсий-маънавий кайфиятига ижобий таъсир этишини ҳеч унутмаслигимиз лозим. Давлат рамзлари ва тимсоллари худди Она-Ватан каби азиз ва муқаддас. Уларни севиб, ардоқлайлик.

Шамсиддин ЖУМАЕВ,
Республика "Маънавият ва маърифат" маркази,
ижтимоий-сиёсий, ҳуқуқий тарғибот бўлими мудири

Куни кеча Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, республика Соғлиқни сақлаш вазирлиги ҳамда Ўзбекистон Давлат жаҳон тиллари университети, Тошкент Давлат 2-тиббиёт институти ҳамкорлигида Ўзбекистон олий ўқув юртларида моделлаштирилган бошқариш тизимларини ривожлантириш бўйича тузилган TEMPUS дастури доирасидаги халқаро семинар бўлиб ўтди. Халқаро миқёсдаги анжуман дейишимизга сабаб шундаки, унда Испаниянинг Гранада ва Финляндиянинг Або Академи уни-

TEMPUS СЕМИНАРИ: ҲАМКОРЛИК ЯНА ДАВОМ ЭТАДИ

верситетлари вакиллари ҳам иштирок этдилар. Шунингдек, тиббиёт олийгоҳида ўтган ушбу анжуманда Ўзбекистон Республикаси олий ва ўрта махсус таълим вазири С.Гуломов ҳам қатнашди.

TEMPUS дастурига мувофиқ, Ўзбекистоннинг ушбу олий ўқув юртлари 198000 ЭКЮ миқдоридаги грантга сазовор бўдилар. Семинардан маълум бўли-

шича, хорижлик мутахассислар Ўзбекистон олий ўқув юртлари фаолиятини таҳлил қилган бўлиб, улар бу маблағни қуйидаги йўналишларга сарфлашни таклиф қилдилар:

— олий ўқув юртларида факультетлар билан ректорат ўртасидаги алоқа техниксини мустаҳкамлаш;

— ўзбекистонлик мутахассислар ва та-

лабаларни чет элга юбориш;

— дарсликлар, рисоалар нашр қилишни йўлга қўйиш;

— устозлар ва ёшларнинг компьютерда ишлаш малакасини ривожлантириш.

Умид қиламизки, бу ҳамкорлик дастури мамлакатимиз таълим тизимида амалга оширилаётган ислохотларга ўз ҳиссасини қўшади.

Фарход ИРДАШЕВ,
Ботиржон ҒОҒУРОВ,
"Маърифат" мухбирлари

Юртимизда олимлар кўп. Лекин уларнинг саноклиларигина халқ орасида машҳур. Шулардан бири биология фанлари доктори, академик Ёлқин Тўрақулов бўлиб, у киши бўқоқ ва қандли диабет касалликлари ташхиси, даволаш усуллари устида илмий изланишлар олиб борган. Академик олим 10—11-синфлар учун яратилган “Умумий биология” дарслигини ёзишда иштирок этган. Шунингдек, “Тиббиёт қомусий лугати” (1994), “Русча-лотинча-ўзбекча тиббий лугат” (1994) ва бошқа кўплаб илмий адабиётлар муаллифи ҳамдир.

Меҳмонимиз ҳозирги вақтда эндокринология илмий-тадқиқот институти лаборатория мудири. Табаррук ёшдаги олим ҳамон изланишда...

— Аввало етук олим, қолаверса, кўпни кўрган инсон сифатида Фан ва техника Давлат Кўмитаси фаолиятига қандай баҳо бериасиз? Бундай савол беришимнинг сабаби шундаки, яқинда катта бир йиғинда бу кўмитанинг илмий-техник дастурлари энгил-елпи эканлиги қаттиқ танқид қилинди.

— Албатта, ФТДК қабул қилиб, маблаг, техника билан таъмин қиладиган фан замирида давлат аҳамиятига молик, бундан ташқари, инсон манфаатларига мос устувор вазифалар ётади. Иқтисодиётни, таълимни, маданиятни, тиббиётни ривожлантириш, табиат бойликларида рационал фойдаланиш талаб қилинади. Ривожланган давлатлар даражасига етиб олиш, жаҳондаги катта илм марказлари даражасида ишлаш учун яхши ташкил бўлган, мукаммал жиҳозланган илмий даргоҳлар, етук олимлар, илмий гоёлар ҳам кам. Бундай шароитда дунёда илмнинг айрим соҳаларида етакчи ўринда турган хорижий давлатлар билан ҳамкорлик, яъни грант асосида кенг миқёсда ишлаш мақсадга мувофиқдир. Пахтачилик соҳасидаги изланишлар — унинг янги навларини яратиш, тола сифатини яхшилаш борасидаги тадқиқотларимиз жаҳон миқёсида тан олинган.

Умуман, ўсимликлар генетикиси, ўсимликлардан янги биологик фаол, дори-вор моддаларни олиш, бир қанча наслий касалликлар молекуляр патогенезини ўрганиш, ўсимлик зарарку-нандаларига қарши биологик методларни самарали қўллаш асослари устида яхши натижалар бор. Аммо бу тадқиқотларнинг миқёси тор, савияси ҳам фундаментал фан даражасидан ҳали узок.

Албатта, фанни юксак даражага кўтариш энг катта муаммолардан бири. Фан ва техника Давлат Кўмитасига ажратиладиган маблаг ҳажми кам бўлса, эътиборни истиқболли соҳаларга кўпроқ қаратиш, маблагни ярим-ёрти қилиб эмас, балки тез орада унумли натижа берадиган соҳаларга етарли даражада ажратиш лозим.

Фан ва техника Давлат кўмитасининг оммавий ахборот воситалари билан алоқаси етарли даражада йўлга қўйилса, яхши бўларди. Илмий тадқиқот мавзулари газета, радио, телевидениеда эълон қилиниб, олимлар, тадқиқотчилар ҳуқуқига ҳавола этилса. Бу борада танлов имкониятлари ортади. Ким нимага қодир бўлса, марҳамат, уриниб кўрсин. Лекин бунинг учун фан ва техника муаммоларини тушунадиган, уни ҳозирги замон талаби даражасида таҳлил қиладиган, республика илмий-техника муассасаларидаги ахволдан хабардор, мустақил фикрга эга мутасаддилар керак.

— Буюк табиб ибн Сино айтган эканларки, инсон танасида 1001 хил

дард бор. “1001 дардга даво” деган ибора ҳам эҳтимол шундан келиб чиққан бўлса керак. Сиз бўқоқ касаллигини даволаш бўйича илмий изланишлар олиб боргансиз. Айтинг-чи, бу касалликни келтириб чиқарувчи омиллар нимада? Уни даволаш усуллари-чи?

— Эндокринологиянинг энг долзарб муаммоси минтақамизда, айниқса, Фарғона водийсида кўпроқ кузатилаган. 30-йилларда Кўкон томонларда бўқоқ жуда кенг тарқалган. Халқ орасида бу касаллик билан боғлиқ турли хангомалар ҳам бўлган. Отини суғоришга келган киши унинг сув ичган-ичмаганини томоғи тагида осилиб турган бўқоқ туфайли кўролмаганидан буни бошқалардан илтимос қилар экан.

Касалликнинг асосий сабаби, йод элементининг етишмаслиги натижасида қалқонсимон без фаолиятининг бузилиши билан боғ-

муаммолар тадқиқ этилаётгани, уларнинг амалиёти, жорий қилинган муҳим натижалар ёритилмади. Кибернетика, молекуляр генетика, астрономия, ўсимликлар ва ҳайвонот дунёси хилма-хиллиги, уларни асраш, кўпайтириш ташқи муҳитдан, ифлосланишдан сақлаш, медицинанинг одам генетикаси, иммунология, молекуляр патология соҳасидаги изланишлар кўзга ташланмади. Кўпинча шов-шувдан иборат кичик-кичик хабарларга нигоҳингиз тушади. Жаҳонда фундаментал фанларнинг тараққиёти, фаннинг ривожланишидаги муаммолар, ютуқлар биринчи ўринга қўйилаётгандек туюлади.

Ўтмишдаги алломаларимизнинг бой мероси, халқнинг урф-одатлари яхлит бир соҳа бўлиб, бир-бирига жуда яқин. Албатта, бундай мақолалар билан журнал саҳифаларини тўлдириш қийин эмас. Аниқ ва табиий фанлар, айниқса кейинги ярим аср давомида пайдо бўлиб, қисқа

Ёлқин Тўрақулов:

“ИЛМ КАМОЛОТГА ЧОРЛАЙДИ”

ликдир. Тироксин номли гормоннинг етарли даражада ишлаб чиқарилмаслиги организмда йод алмашинуви-ни бузади ва бўқоқ касаллиги келиб чиқади. Сиз таъкидлаганингиздек, йодли гормонларнинг синтези, алмашинуви механизмининг аниқлашга кўп йиллик меҳнатимиз сингди. Бу соҳада эришилган илмий муваффақиятлар асосида республикада аҳолини йод қўшилган ош тузи билан таъминлаб, бўқоқнинг кескин камайишига эришилди. Бу муҳим муаммони илмий асосда ва фундаментал ҳал қилиш учун илмий асос яратилди. Эндокринология диспансерлари, ЎзФА доирасида ўлка медицина институти фаолияти йўлга қўйилди. 50 га яқин фан номзодлари, 10 дан ортиқ фан докторлари тайёрланди.

— Сиз кўп йиллар “Фан ва турмуш” журналига муҳаррирлик қилгансиз. Журнални ҳозирги кунда ҳам кўздан кечириб борсангиз керак?

— Албатта. Журналнинг исми жисмига монанд. Фан ва ҳаёт бир-бири билан доимо узилмас ҳолда бирлашиб кетган.

“Фан ва турмуш” муттасил равишда чиқиб келяпти. Мен муҳаррирлик қилган йилларда журнал саҳифаларида табиий фанларга кўпроқ эътибор қаратилар, фаннинг ҳолати, мавзулари, муаммолари, кадрларнинг илмий салоҳияти асосий эътиборда бўларди. “Фан ва турмуш”нинг кейинги йиллардаги сонларини олиб кўздан кечирисангиз, табиий фанлар ўрни жуда ҳам қисқариб кетган. Фундаментал фанлар бўйича деярли муаммоли мақолаларни учратмайсиз. ЎзФА институтларида қандай

вақт давомида улуг ютуқларга эришган ва ҳаёт сирларини очиб бераётган молекуляр биология, молекуляр генетика соҳалари нафақат кам, умуман ёритилмапти. Бунга ё олимларимизда фаоллик етишмапти, ё тахририятнинг қўли калталик қилмоқда.

— Институтингиз олимлари XX асрнинг сўнгги йилларида қандай тадқиқотларни амалиёт билан боғлашди?

— Илгари, яъни ташкил этилган 1957 йилларда бу даргоҳ эндокринология ўлка медицина институти деб аталар, Фанлар академияси ихтиёрида эди. Кейинчалик Соғлиқни сақлаш вазирлиги ихтиёрига ўтказилди.

Институтимиз қошида бўқоқ ва қандли диабет касалликлари диагностикаси, даволаш усуллари мукаммаллаштирилган. Ҳаттоки, дунё миқёсига ҳам етиб қолдик.

300 ўринли клиникамиз мавжуд. 10 та лаборатория ишлайди. Ёрдамчи лабораториялар, бўлимлар ҳам тадқиқотларни амалиёт билан боғлиқ ҳолда ўрганишни таъминлайди.

— Бугунги табобат жуда кўп касалликларни даволашга қодир. Лекин айни пайтда халқ табобатининг ҳам ўлмас аъёнлари давом этмоқда. Халқ табобатини ривожлантиришни илмий асосга қўйиш, яъни уни замонавий медицина билан уйғунлаштириш мумкинми?

— Таъкидлаганингиздек, халқ табобати бой хазина. Руҳий таъсир этиш ва турли гиёҳлар орқали даволаш қадим замонлардан ҳам мавжуд эди.

Тошкент Тиббиёт институтининг машҳур профессори Акбар Асқаров халқ табобатини анча мукаммал ўрганган.

Номи чиққан табибларни тўплаб, мўмий, асал ва турли гиёҳлар билан даволаш тажрибаларини қўллаб кўрган.

1957 йилдан то 1972 йилга қадар институтимизда ҳам халқ табобати лабораторияси ишларди. Лекин халқ ҳаётида қўлланилган даволаш усуллари замонавий медицина билан туташтириш мақсади қўйилмаган.

Бу соҳадаги бир қатор тажрибалар малакали врачлар томонидан ўрганилиб, обрўли табиблар аниқланган. Уларнинг табиблик касбининг асосини, дориларини синаб кўришга, ташхис ва даволаш усуллариини тушуниш, ўрганишга Акбар Асқаров раҳбарлигида анча уринишлар бўлди.

— Гиёҳвандлик аср вабосига айланди. Бу офат ҳақидаги салмоқли рақамлар кишини ташвишга солади. Инсон жуда ақлли, онгли мавжудот бўлишига қарамай, гиёҳвандликнинг охири фожиа эканлигини била туриб, бунга мубтало бўлиб қоляпти.

— Инсоннинг маънавий эҳтиёжи назоратсиз қолганда, қондирилмаганда, яъни ўз ҳолига ташлаб қўйилганда, у маън қилинган нарсаларга ўзини уради. Бир марта таътиб кўриш... Бутун фожиа ана шундан бошланади.

Кузатишларга қараганда, 11-15 ёш оралиғидаги ўсмирларнинг оила муҳитида эътиборсиз ва бўш қолиши уларни гиёҳвандлик балосига дучор этади. Бу ҳол, айниқса, ўзига тўқ оилалар ҳаётида кўпроқ учрайди.

Учта омил — меҳнат, ижод

ва спорт ўсмирларнинг маънавий эҳтиёжини қондиришини ҳеч бир ота-она унутмаслиги керак, деб ўйлайман.

— Она сайёрамизда экологик муаммолар кун сайин кўпаймоқда. Космик кемаларнинг учирлиши, Оролнинг қуриши, флора ва фаунада айрим турларнинг йўқолиши...

— Айримлар экологик муаммоларнинг вужудга келишини фан-техника тараққиёти билан боғлайдилар. Бу унчалик тўғри эмас, чунки фандаги ҳар қандай кашфиёт, аввало, инсон манфаатларини кўзлайди. Менимча, фандаги ҳар битта янгилик пухта, яъни фойда ёки зиёни чуқур таҳлил қилиниб, амалга оширилса, табиатдаги мувозанат бузилмайди.

Тадқиқотлар самараси ўларок, янги моддалар кашф қилинади. Ривожланган давлатларда ҳайвон ва инсон учун фойдали турлар сунъий равишда яратилмоқда ва бу йўналишда эришилган ажойиб муваффақиятлар келгусида чексиз имкониятларга йўл очиб беради.

— Ўқувчилик даврингиз кечган муҳит қандай эди?

— Болалик йилларим ҳозирги Жанубий Қозоғистон вилоятидаги Марки шаҳрида ўтди. Отам ҳам, амакиларим ҳам ўқитувчи эдилар. Зиёилар оиласидаги муҳит бола қалбимни ўша пайтлардаёқ илм-маърифатга ундаган бўлса, ажаб эмас. Зеро, умрим мобайнида илм инсонни камолотга чорлашига икдор бўлдим.

Абдумалик номли амаким бўлар, мактабда ўқитувчи бўлиб ишларди. 1-синфда шу киши саводимни чиқарган. У кишининг физикадан ўтказган тажрибаси ҳали ҳам хотирамда. У жисмларнинг иссиқлик-

Mehmonxona

дан кенгайиб, совуқликдан торайишини соддагина тажрибада тасдиқлашдан иборат эди. Дарс ўтиб бўлингач, навбат амалий машғулотга келди. Амаким ҳозирги қолбаларга ўхшаш шаклдаги қорни бақалоқ бир шиша идиш олиб, ичига сув тўлдирди. Кейин идишни стол раҳига маҳкамланган темир қисқичга ўрнатди. Синфдаги болаларнинг ҳаммаси бутун вужудини кўзга айлантириб, тажрибани кузатишпти. Уларнинг бутун диққат-эътибори қолбасимон шишага қадалиб, михланиб қолган эди. Синфда “тик” этган товуш йўқ. Амаким қолбасимон шишанинг белидан энсиз қайиш ўтказиб, аста-секин ишқалай бошлади. Орадан унчалик кўп вақт ўтгани ҳам йўқ. Тўсатдан муаллим: “Шишанинг ичига эътибор бериаясизларми?” деб сўраб қолдилар. Шишадаги сув қизиб, аста-секин идишнинг оғзидан буғлиниб чиқа бошлади. Амаким қайиш билан қолбани ишқалайди давом этди. Сув ҳамон буғлиниб турарди. Шунда кичкина пўкак билан шишанинг оғзини бекитиб қўйдиларда, яна қайишнинг икки учидан ушлаган ҳолда қолбани ишқалайвердилар. Суюқликнинг иссиқликдан кенгайишига доир ўтказилган тажрибанинг асл моҳиятини ўша пайтда англамаганман. Амаким гиштин полга учиб тушган пўкак қопқоқни ердан олиб, аста-столга яқин келди. Ва ўзича фикрлаётгандек, оҳиста деди: “Фақат қараб туриш билангина ҳунар ўрганиш мумкин бўлсайди, ит аллақачон қассоб бўларди. Ана шу тажрибанинг моҳиятини ўқиб олишга, ундан хулоса чиқаришга ўрганинг”.

Кейинчалик Абдуманнон амакимнинг қистовлари билан Тошкентга келдим. У киши ўша кезларда Тошкентдаги техникумларнинг бирида ўқир эди. Мени Тошкент шаҳрининг собиқ Луначарский мавзесидаги Карл Либкнехт номидаги намунавий меҳнат мактабига жойлаштириб қўйишди. Отам билан Тошкентга кўчиб келиб, бу шаҳарда ўсиб, ўқиб, ишлаб эътиборга эришдим.

— Ҳаётдаги шиорингиз.

— Софлик, яхшилик. Кенг, ҳар томонлама ўйлаб танлаган касбига меҳнат қилиш, камолотга интилиш.

— Энг яхши кўрган машғулотиңгиз?

— Хорижий тиллардаги илмий-бадий асарларни, шеърларни ўқиш. Шахмат ўйнаш, мусика тинглаш. Дўстларим — халқ рассоми Абдулҳақ Абдуллаев, бастакор Мутаваккил Бурҳоновлар, ҳамкасбларим, шоғирларим билан тез-тез дийдорлашиб тураимиз. Дўстлар даврасида бўлиш, хотиралар оғушига тушиб туриш ҳам керак.

Вакт ҳар биримизда ўлчоғлик. Суҳбатдошим қандайдир маъракага шошди, иложимиз қанча? У кишининг айтганларини имкон қадар оққа туширдим. Академик билан хайрлашар эканман, 84 ёшдаги зиёли бир инсоннинг қалб кўзгусига назар солиш учун икки соат тугул бир ой ҳам камлик қилишига имон келтирдим.

Хулкар ТҲИМАНОВА суҳбатлашди

Ҳозирги кунда юқори малакали мутахассисни тайёрлашда мамлакатимизда барча соҳаларда ўтказилаётган жадал ислохотларга мос келувчи дунёқарашга эга бўлган шахсни шакллантириш фавқулудда муҳим аҳамиятга эгадир. Республикамиз Президенти Ислам Каримов таъкидлаганидек, миллий ғоя ва истиқлол мафкураси юртимизда яшаётган барча кишиларнинг маънавий бойлигига, дунёқарашининг негизига айланишига эришиш биз учун энг асосий мақсаддир.

Шунга кўра, маънавий баркамол шахсни шакллантириш масалалари таълим-тарбия жараёнининг, таълим стандартлари, дастурлари ҳамда замонавий дарсликларнинг асосий мазмунини белгиламоғи зарур. Шу жиҳатдан қараганда, республикамиз олий ўқув юртлиарида ёшларни маънавий-ахлоқий тарбиялаш соҳасидаги ишларнинг самарадорлигини кескин ошириш талаб этилади. Бунда эътиборни қуйидагиларга қаратиш лозим:

Биринчидан, ҳар бир олий ўқув юрти ибрат бўларли даражада юксак маънавият ва маърифат маскани бўлиши керак. Негаки, шундайин муҳитда таҳсил олган битирувчилар ўз-ўзидан касблари бўйича фаолият кўрсатадиган соҳаларда миллий истиқлол юксак маънавият ва ахлоқодоб ғояларини тарғиб этувчи катта кучни ташкил этишади.

Иккинчидан, ҳозирги юқори малакали мутахассисни шакллантириш, унинг маънавиятини бойитиш, ахлоқий тарбия ва маърифий асослар орқали амалга оширилиши лозим. Чунки маънавий қашшоқ киши ҳеч қачон миллат, халқ ва давлат манфаатлари йўлида хизмат қила олмайди. Одам зўр шифокор бўлиши мумкин, бироқ касални даволаб, унинг енгиллашганлигини кўриб ўзи қилган ишдан ундан-да мамнунлигини ҳис этиш билангина қифояланиш ҳамманинг ҳам қўлидан келмайди.

Айнан шунинг учун олий ўқув юртлиарида шундай муҳитни вужудга келтириш керакки, бунда ҳар бир педагог, ҳар бир талаба доимо, ҳар куни миллатнинг бой маънавий меросидан озиқланиши,

ундан фахрланиши, ўз савиясини оширишда фойдаланмоғи зарур. Шу билан бирга, жаҳон маданияти дурдоналаридан, қадимги санъат ва бадиий адабиётнинг нодир ёдгорликларидан баҳраманд бўлиб бориш эса билимлар ва тажриба излашни, кўп нарсангизлашга интилишни ифодалайди.

Олий ўқув юртлиарида маънавият ва маърифат бўйича биринчи проректор, факультет деканларининг штатли ўринбосарлари, лавозимларининг жорий этилиши бу йўналишдаги ишларни янада яхшилади. Мамлакатимиз Президенти Ислам Каримовнинг асарларини ўрганиш, буюк олим ва мутафаккирларнинг, давлат арбобларининг юбилейларини ўтказиш, бир сўз билан айтганда ўзлгимизни таниш борасида мамлакатимизда олиб борилаётган кенг кўламли амалий ишлар республика олий ўқув юртлиаридаги

сини, жамиятимизнинг маънавий ва ахлоқий меъёрларини сингдиришининг самарали усуллари ни ишлаб чиқиш муҳим масала ҳисобланади.

Олий ўқув юртлиарининг маънавий ва маърифий йўналишдаги фаолиятини таҳлил қилиш шуни кўрсатадики, бу борада кўпинча умумий манзара фақат тадбирлардангина иборат бўлиб қолмоқда. Шу ўринда ҳақли бир савол туғилади: нега Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги бугунги кунда ўз олий ўқув юртлиаридаги маънавий-маърифий ишларни ташкил этиш ва унинг самарадорлигини ошириш бўйича янги, ўзига хос таклифлар, усуллар учун танлов эълон қилиши мумкин эмас? Бундай танловларда ўқитувчилар ва талабалар ҳам иштирок этишлари, ўз таклиф ва мулоҳазаларини айтиш баробарини ҳам намоён этишлари мумкин. Нати-

таъминлайдиган бир қатор ўқув фанлари бўйича талабаларнинг баҳолари анчагина ошириб қўйилган. Ҳар қандай текшириш, савол-жавоб, суҳбат ҳам уларнинг тайёргарлигидаги камчилик ва нуқсонларни яққол кўрсатиб беради. Бу биринчидан, талабаларнинг билим даражасига бўлган талабчанликнинг пасайиб кетганидан далолат берса, иккинчидан ўта муҳим саналган ушбу ишга "хўжакўрсин" қабилада ёндашувни ошкор этади. Бу ўринда талабанинг ҳам билимларига, ҳам маънавий ривожланишига, унинг тарбиясидаги ахлоқий жиҳатларга нисбатан юксак даражада талабчан ва бу соҳадаги камчиликларга мурокасиз бўлиш ўта муҳимдир.

Кези келганда мен мамлакатимиз олий ўқув юртлиарининг бир мақсад йўлида баҳамжиҳат, ҳамкор бўлишларини алоҳида қайд этишни лозим топдим. Бу борада айниқса, ижтимоий-гума-

Istiqlol ma'rifati

ишларнинг самарадорлиги янада ошишига хизмат қилади.

Ҳозирда деярли ҳар бир олий ўқув юрти ўз музейларига эга. Бироқ улар қачонки муайян ўқув юртининг ташкил этилиш мақсад ва вазифалари, унинг ривожланиш тарихи, аъёнлари ва ўзига хос хусусиятлари, келажак муаммолари ва истиқболлари, ҳар бир педагог ва талабанинг олий ўқув юртининг барпо этилиши ва ривожланишидаги ҳиссасини ёрқин акс эттиргандагина муҳим тарбиявий аҳамиятга эга бўлади ва юксак самарадорлик муҳитини вужудга келтиришга ёрдам беради.

Ёшларни маънавий ривожлантириш ва ахлоқий тарбиялашда бадиий адабиётнинг аҳамияти ниҳоятда юқори баҳоланади. Бадиий адабиётда таълим ва тарбия негизлари ўзаро чамбарчасдир, шунинг учун ҳозирги кунда фуқаролик ҳис-туйғуларини, ахлоқодоб ва маънавият асосларини шакллантиришда унинг ғоят катта аҳамияти бор. Талабани бадиий адабиёт ўқишга қайтариш зарур. Ахир, адабиёт ахлоқ асосларининг ҳақиқий хазинаси ҳисобланиб, у маънавиятнинг битмас-туганмас, қудратли манбаи вазифасини бажаради.

Шунинг учун ҳам олий ўқув юртлиаридаги кутубхоналар фондларини бадиий адабиёт билан бойитиш, уни тарғиб қилиш ёшларни маънавий ривожлантиришга оид кўплаб масалаларни ҳал қилишга ёрдам беради.

Маънавий, ахлоқий тарбия кенг қамровли ва ўта муҳим жараён бўлиб, уни амалга оширишга олий ўқув юртлиарининг барча ўқитувчилари жалб этилмоғи даркор, ахир ҳар бир педагог ўз касбий вазифаси, маънавий ва ахлоқий ҳислатлари билан маънавият заррачаларини ташувчи, тарқатувчи инсон бўлиши керак! Ёшларимизни уларнинг ўз мураббийлари ибрати билан тарбиялаш тарбиянинг энг самарали усулидир.

Муҳсин МУҲИТДИНОВ,
Давлат тест маркази
директори, техника
фанлари доктори,
профессор

ТАЛАБА МАЪНАВИЯТИ: муаммолар, мулоҳазалар, таклифлар

маънавий-маърифий ишларнинг анчагина жонланишига сабаб бўлди. Олий ўқув юртлиари профессор-ўқитувчилари ва талабаларининг ёзувчилар, олимлар, санъат арбоблари билан учрашувлари анъанага айланиб қолди. Ҳуқуқни муҳофаза қилиш идоралари ходимлари билан учрашувлар эса талабалар ҳуқуқий онгининг шаклланишига ёрдам бермоқда. Афсуски, олий ўқув юртлиари доирасида ўтказилаётган тадбирларнинг самарадорлиги, уларда талаба ва ўқитувчиларнинг фаоллик даражаси ҳануз батафсил ўрганиб чиқилгани йўқ. Дунёқарашни шакллантириш, маънавиятни ривожлантириш ишлари инсон фаолиятининг нозик ва мураккаб жиҳатларидан биридир. Буни фақат тадбирлар миқдори ва улар ҳақидаги ахборотлар кўламига қараб баҳолаш мумкин эмас. Улар кўзланган натижани бермаслиги тайин. Ахир бу иш ҳар бир ёшнинг фикру хаёлига ва қалбига йўл топишни тақозо этади. Шунинг учун ҳам бугунги кунда мустақиллик мафкура-

жада биз бу янги, ўзига хос фикрлар ва ижодий таклифлар жамғармасига эга бўлган бўлар эдик. Айни пайтда эса олий ўқув юртлиари олимлари фаолиятини таҳлил қилиш ёшларни маънавий-ахлоқий тарбиялаш борасида замонавий ишланмаларнинг камлигини кўрсатади. Айниқса, ижтимоий-гуманитар кафедраларнинг ўқитувчилари бу каби қўлланмаларни, услубларни яратувчи фидоийлар бўлишлари керак. Афсуски, уларнинг иш самарадорлиги ҳозирча паст даражададир. Ижтимоий кафедралар мудирларини аттестация қилиш натижалари ҳам шундан далолат бериб турибди. Ижтимоий-гуманитар кафедраларнинг ўқув режалари ва дастурларида, маъруза матнларида мамлакатимиз Президенти Ислам Каримовнинг ишлари етарли даражада акс эттирилмаган, тегишли методик ишланмалар яратилмаган.

Аттестация яқунлари яна шуни кўрсатадики, талабалар дунёқарашини шакллантириш ва маънавий ривожланишини

нитар йўналишдаги ҳамда аниқ фанлар йўналишидаги олий ёки ўрта махсус ўқув юртлиари талабалари, ўқитувчиларининг доимий ҳамкорлиги керакли самара беради. Масалан, Маданият ишлари вазирлиги ва Бадиий академияга қарашли бўлган олий ва ўрта махсус билим юртлиари талабалари ва ўқувчиларидан ташкил топган ижодкор ёшлар гуруҳининг чиқишлари Тошкент Давлат Техника университети талабаларида қизиқиш уйғотади. Ёшлар бир-бири билан яқин, ҳамфикр бўлишади. Буни мен бир мисол тариқасида келтирдим, холос. Аслида бу каби умумий ҳаракат бошланиб кетса нур устига аъло нур бўлур эди.

Шунингдек, олий ўқув юртлиарининг Ўзбекистон Республикаси Фанлар Академиясининг Тарих, Фалсафа ва ҳуқуқ, Тил ва адабиёт, Шарқшунослик ва бошқа институтлари ҳамда "Умид", "Қамолот", "Улуғбек", "Устоз", "Соғлом авлод учун" жамғармалари билан мустаҳкам алоқаси ушбу йўналишдаги

Тошкент шаҳридаги 196-мактаб жамоаси мусиқа ўқитувчиси Шонемат Холмирозев ҳамда меҳнат таълими ўқитувчиси Муҳиддин Абдуллахоновни ўз касбининг фидоийиси, изланувчан инсонлар сифатида тилга олишади. Уларнинг ўқувчилари эса туман ва шаҳар миқёсидаги кўриктанловларда муваффақиятли қатнашиб келишяпти. Равиль Альбеков олган ушбу суратларда 196-мактаб касб фидоийларининг дарс жараёнлари акс этган.

Ёдингизда бўлса, жорий ўқув йили арафасида “Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ҳамда Республика ректорлар Кенгазининг таълим муассасалари жамоаларига Мурожаати”ни газетамиз орқали эътиборингизга ҳавола этган эдик. Ушбу Мурожаатномада мамлакатимиз XXI асрга кириб бораётган бир пайтда жамиятимиз олдида янги вазифалар турганлиги, уларни ҳал этиш ҳар бир фуқаронинг бу жараёндаги шахсий иштироки, ижодий, масъулиятли муносабатига ва манфаатдорлигига боғлиқлиги алоҳида таъкидланган эди. Шунингдек, таълим тизимининг ҳар бир ходими — раҳбарлар, профессор-ўқитувчилар, талаба-ўқувчилар ва бошқаларнинг она юрт тараққиёти ва фаровонлигига, унинг мустақиллигини, хавфсизлигини, барқарорлигини мустаҳкамлашга, шу заминда озод ва обод Ватан, эркин ва фаровон ҳаётни таъминлашга қандай ҳисса қўшдим деган саволни ўзига бериши ва ўз фаолиятида бу саволга фидокорона меҳнати, қалб ҳарорати ва ўз виждони олдида муносиб жавоб бериши кераклигига асосий эътибор қаратилган эди. Қолаверса, Ўзбекистон Республикаси Олий

ва ўрта махсус таълим вазирлиги ва Республика ректорлар Кенгаши юқоридаги мақсад ва вазифалардан келиб чиқиб, таълим тизимининг ҳар бир ходимини “Ватан мустақиллигига менинг ҳиссам” шиори билан ўқиш, ишлаш ва яшашга чақирганди. Хўш, бугун таълим тизимида энг қизғин жараёнлар кечаётган паллада ушбу мурожаатномага амалий жавоб бера олаяпмизми? Умуман, ушбу даъватни қандай қабул қилдик? Ушбу саволларга жавоб топиш мақсадида Тошкент молия институтига йўл олдик. Чунки бу институт талабалари кейинги кунларда ижтимоий фаоллик борасида тез-тез тилга туша бошлади. Ва бу табиий ҳол. Зеро, бозор иқтисодиёти муносабатлари шаклланиб, ривожланиб бораётган бизнинг давримизда энг муҳим тармоқнинг бўлажак мутахассисларини фаоллашганлиги танланган йўлнинг тўғри эканлигидан далолатдир.

Келинг, яхшиси, умумий мулоҳазалардан тийилган ҳолда юқорида қўйилган саволларга Тошкент молия институтида бўлиб ўтган давра суҳбатимиздан олинган жавоблар билан ўртоқлашайлик.

боболарим сифатида танидим ва уларни оилам, яқинларим, суҳбатдошларимнинг ҳам ғурурига айлантиришга тинмай ҳаракат қилмоқдаман.

Маҳбуба Исмоилова, ХБА 51-гуруҳ талабаси:

— Ўзим эгаллаётган билимларни, сиёсий, иқтисодий ахборотларни атрофимдагиларга етказиб берайпман, умумий хулосаларга эга бўла-

ҳисоб-иқтисод факультети талабаси:

— Мен илм олиш жараёнида халқимнинг азалий тажрибаларини замонавий билим ва кўникмалар билан имкон қадар уйғунлаштира олаётганимдан фахрланаман. Ватан мустақиллигига шу пайтгача қўшган ҳиссам қанчалик мавҳум бўлса, келажак режаларим шунчалик ойдиндир. Интеллектуал салоҳиятимни ишга солиб шундай бир мактаб яратаманки, унда иқтидорли, қобилиятли ҳамда изланувчан кишлоқдошларим ўқийди. Бу мактабда ҳар бир ўқувчи ҳар соҳада ўз имкониятларини муаммоларсиз намоён эта олади...

Элшод Набиев, Тошкент молия институти ректорининг маънавий-маърифий ишлари бўйича биринчи ўринбосари, иқтисод фанлари доктори, профессор:

“ВАТАН МУСТАҚИЛЛИГИГА МЕҲНИЎТ ҲИССАМ”

Мурод Шарифхўжаев, Тошкент молия институти ректори академик:

— Тошкент молия институти жамоаси “Ватан мустақиллигига менинг ҳиссам” шиори ёстида ишлаш, ўқиш ва яшашни ўз фаолиятлари мазмунига айлантиришмоқда.

Ўқув-услугий ишлари бўйича:

— Ҳар бир талаба ва илмий ходимларнинг замонавий педагогик ҳамда ахборот технологияларидан фойдаланган ҳолда аниқ натижага элтувчи илмий, назарий фаолиятларига имконият яратилапти.

Илмий-тадқиқот ишлари бўйича:

— Олиб борилаётган иштиқболли илмий тадқиқот ишлари йўналишларини Ўзбекистоннинг эртанги ривожига кафолот бўладиган даражада белгиланмоқда ва муваффақиятли яқунланишига ҳар томонлама кўмак берилмоқда.

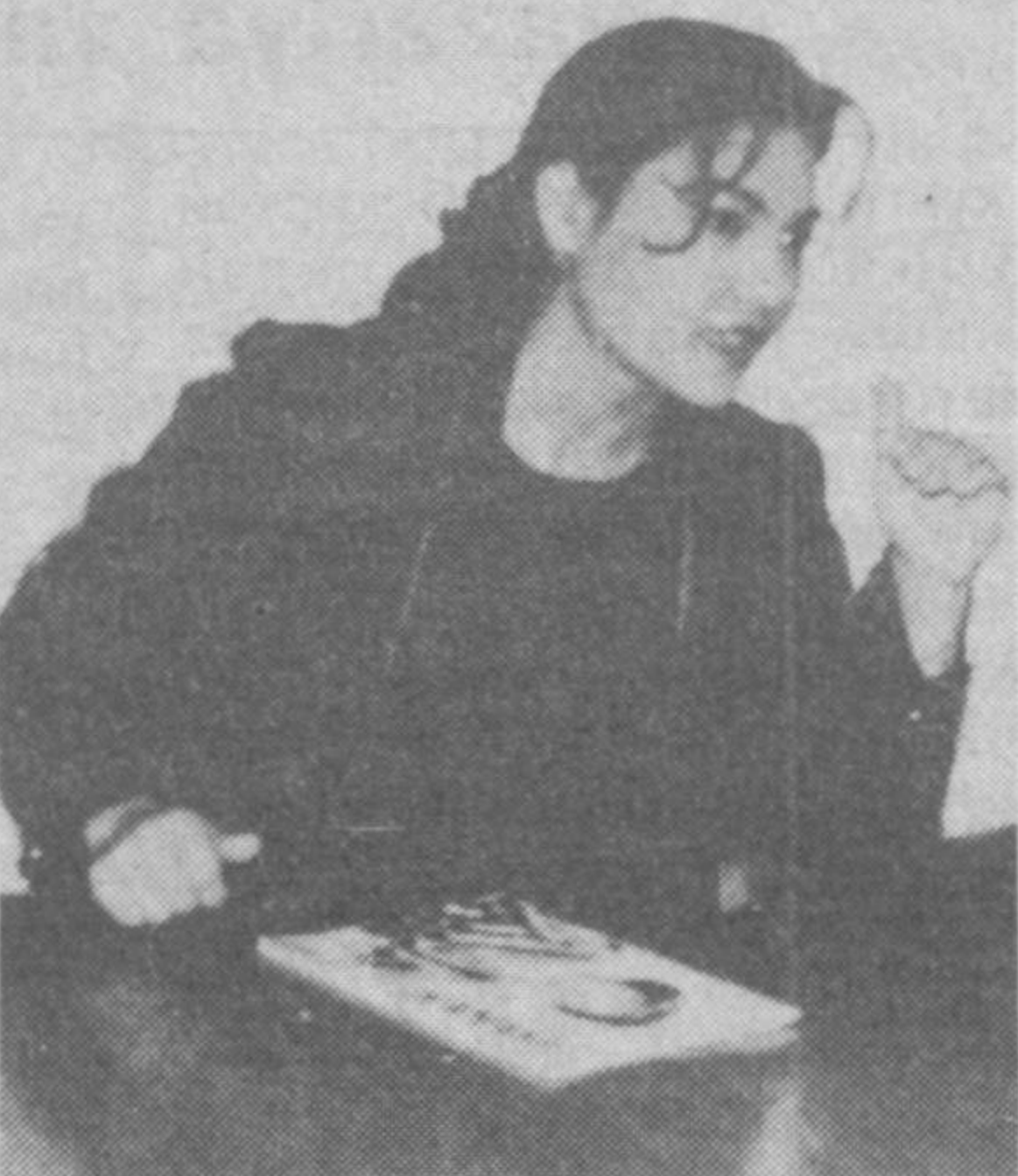
Маънавий-маърифий тарбия ишлари бўйича:

— Профессор-ўқитувчи ва фаол талабаларнинг жамиятда тутган ўрнини инobatга олиб, нафақат таълим масканларида, балки маҳалла ва муассасаларда мустақиллик ғояси ҳамда миллий мафқурани шакллантириш юзасидан учрашувлар, баҳс-мунозара кечалари уюштирилмоқда.

Шуни алоҳида таъкидлаш лозимки, институтнинг

илғор талабалари ҳам эндиликда юртимиз мустақиллигига, уни асраб-авайлашга қўшган ҳиссалари, бу йўлдаги эзгу интилишлари билан ҳақли равишда фахрлана оладилар. Уларга ҳам бир кулоқ тутинг-а...

Барно Санакулова, молия-иқтисод факультети талабаси:

— Ушбу Мурожаатномани ўқиб, мен бу саволни ўзимга бердим. Афсуски, айни вақтда мен бу саволга жавобимдан таскин топа олмадим. Аммо келажакда қўшмоқчи бўлган ҳиссамнинг пойдеворини қурайпман, деб ўйлайман. Энг асосийси эса, мен мақсадсиз яшамаяпман. Мақсадим жаҳон андозалари талабларига жавоб берувчи етук, ўз соҳамнинг мутахассиси бўлмоқчиман.

Бу ҳаракатнинг бошланиши мени жуда қувонтирди. Менимча, бу ҳаракат яқин орада ўз ижобий натижаларини

беради. Институт, университет, қолаверса, коллеж, техникум, лицейларимизда ташкил этилган ғоялар банки фаолиятини талаб даражасида йўлга қўйсақ. Ёшларимиз бу ғоялар банкига ўзларини ўйлантираётган муаммолар, бу муаммоларни ҳал қилишда уларнинг таклифлари, дастурлари, ғояларини мунтазам тақдим этса. Диққатга сазовор ғоялар, таклифлар, дастурлар ойнаи жаҳонда, матбуотда эълон қилинса.

Биз янги минг йиллик бўсағасида турибмиз, эртага Ўзбекистоннинг янги минг йилликда қай аҳволда бўлиши биз Ўзбекистон ёшлари қўлидадир. Шундай экан, мен бутун Ўзбекистон талаба-ёшларини ушбу мурожаатномага жавоб беришга чақираман.

Аббос Хўжамуродов, ҳисоб-иқтисод факультети талабаси:

— Ватан мустақиллигига қўшган ҳиссам шундан иборатки, мен миллий истиқлол мафқурасини шакллантиришда билимдонлик заруратини англаб етдим. Дунёвий илмлар юксак аҳамият касб этган бугунги кунда диний билимларнинг ҳам ниҳоятда муҳимлигини ва бу иккиси бир-бирини бойитиб боргандагина тараққиёт юксаклик сари интилишини тушундим. Башарият тарихида ўчмас из қолдирган Имом ал-Бухорий, ал-Хоразмий, Мотуридий, Беруний, Ибн Сино, Имом ат-Термизий, Форобий сингари буюк заковат соҳибларини

япман. Буюк келажак яратувчилари — ўқимишли, эркин фикрли, Ватанга садоқатли талабалар қаторидаман ва бунинг ҳар нарсадан устун эканлигини тўғри тушуна олдим. Келажакда эса, Ўзбекистон иқтисодиётининг муносиб вакили бўламан.

Мурод Матёкубов, кредит-иқтисод факультети талабаси:

— Айни пайтгача юртим мустақиллигига қўшган ҳиссам мени қониқтирмайди. Ҳозирча талабама, илм олиш, ҳаётни ўрганиш билан чекланаяпман. Оилам ва институтимиздаги покиза муҳит туфайли ёмон, нотўғри йўللарга юрмадим, енгилелпи ғояларга алданмадим, ўзим ва Ватаним манфаати йўлида ҳар қандай иллатлардан сақлана олдим. Фуқаро сифатида ўз қарашим ва фикримга эгаман.

Дониёр Шухратиллаев, молий-иқтисод факультети талабаси:

— Ватан мустақиллигига ҳозирча қўшган ҳиссам шу бўлдики, мен олий ўқув юртига кирдим ва бу билан бекорчи ўртоқларим сафини бир-нафарга камайттирдим. Келажакда мукамал иқтисодий тизим яратиш орқали минглаб бекорчиларни иш билан таъминлаб, юртим равнақиға ҳисса қўшишга хизмат қиламан. Бунинг учун ўзимда куч топа оламан. Мен кимларнинг авлоди эканлигимни чуқур ҳис қиламан.

Жасурбек Аманбоев,

— Институтимиз педагогик жамоасининг Ватан мустақиллигига қўшган ҳиссаларидан энг асосийси — ҳар бир талабани унинг жамиятга ҳам мутахассис сифатида, ҳам соғлом фикрли фуқаро сифатида керак эканлигига ишонттира олаётгани, деб биламан. Бугун талабаларимизнинг асосий қисми аудиторияда “Мени Ватан кутмоқда” деган масъулият билан ўтиргани бизни қувонтиради. Институтимиз жамоаси Мустақиллик қадрини ҳис этиш, унинг моҳиятини тегнароқ англаш мақсадида, миллатимизнинг асрий интилишлари эвазига қўлга киритилган энг азиз неъматимизни асраб-авайлашга масъул эканликларини сезиб яшаётгани, ишлаётгани бизнинг ҳиссамиз дейиш мумкин.

Фахриддин КАРИМОВ
ёзиб олди.

Б.РИЗОКУЛОВ
олган суратлар.

ВАҚТ: ТАЛАБА ВА ТАЪЛИМ

Мамлакатимиздаги энг нуфузли олий ўқув юртиларидан бири Тошкент Давлат юридик институтидир. Бу даргоҳ ҳозирга қадар Ўзбекистон Республикасининг давлат қурилиши ва бошқаруви, ҳуқуқ-тартибот ва суд органлари, халқ ҳўжалиги, ўқув ҳамда илмий муассасалари учун юқори малакали ҳуқуқшуносларни тайёрлаб бермоқда.

Институт Президентимиз ташаббуси билан Вазирлар Маҳкамасининг 1991 йил 29 мартдаги 73-сонли қарорига асосан ташкил этилган бўлиб, 1991 йил 15 августдаги 221-сонли қарорига биноан Адлия вазирлиги тасарруфига ўтказилган.

Ҳозирги вақтда институтда 1, 2, 3-ҳуқуқ ва сиртки факультетлари мавжуд бўлиб, булардан ташқари магистратура ва малака ошириш ҳам таълим узлуксизлигини таъминламоқда.

E'tirof

ТАЛАБАНИНГ ТАЪСИР ДОИРАСИ

Ҳуқуқшунос талабаларнинг маънавий-маърифий онгини ошириб боришда, шубҳасиз, учрашув, йиғилиш, мулоқот, фестивал, илмий-амалий анжуман, шунингдек, оммавий ахборот воситаларининг таъсир доираси катта. Факультетлардаги талабалар 35 та гуруҳга жиқлашган бўлиб, ўтказиладиган тадбирлардан талабаларнинг бирортаси ҳам четда қолмайди.

Институтимизнинг "Ёшлар овози" радиоканалининг ҳар куни дарсдан аввал узатиладиган 30 дақиқалик эшитиришларида "Маънавият сабоқлари", "Интернет" хабарлари, ютуқ ва туғилган кунлар муносабати билан табрикларга ўрин ажратилади. Шунингдек, ёшлар институт ҳаётидан олинган лавҳаларни экрандан томоша қилиш имкониятига ҳам эгадирлар. Қисқасини айтганда, маънавият ва маърифат масалаларига катта аҳамият беришни ўз вазифамиз, деб биламиз.

Хулкар ОРИПОВА,
институт маънавият ва
маърифат
бўлими бошлиғи

Ўзбекистон Республикасининг "Таълим тўғрисида"ги ва "Кадрлар тайёрлаш миллий дастури" Қонунлари мамлакатимизда амалга оширилаётган демократик-иқтисодий ўзгаришларни малакали, рақобатбардош кадрларсиз тасаввур қилиш мумкин эмаслигини назарда тутган ҳолда олдимизга олий таълимни ҳам ислоҳ қилиш масалаларини қўйган. Бу қонунларга мувофиқ биринчи навбатда олий таълим давлат стандартларини яратиш муаммоси туради.

Таълим тизимининг "В-38000 ҳуқуқ" бакалавр йўналиши ва 8 та ихтисослик бўйича магистр мутахассислиги давлат стандартлари ҳам институтимиз жамоаси томонидан ишлаб чиқилди ва республика умумдавлат классификаторига киритилди. Институтимиз томонидан ишлаб чиқилиб, тасдиқланган ҳуқуққа оид давлат таълим стандартлари асосида университетларнинг юридик факультетлари фаолият кўрсатишмоқда.

Профессор-ўқитувчиларимиз республикада амалга оширилаётган ижтимоий-сиёсий, фалсафий-ҳуқуқий ва маънавий-маърифий ислохотларда фаол иштирок этишяпти. Демократик давлат ва ҳуқуқий жамият қуриш билан боғлиқ қонун, кодекс ва расмий ҳужжатлар — "Оила кодекси", "Фуқаролик кодекси", "Жиноят кодекси", "Маъмурий ҳуқуқ кодекси", "Меҳнат кодекси" кабиларнинг бунёдга келишида Х.Раҳмонқулов, И.Зоки-

ров, Ш.Шораҳмедов, Г.Саркисянц, М.Рустамбоев, Й.Каракетов, Ф.Отахўжаев, З.Исломов, И.Ибратов каби таниқли ҳуқуқшунос олимларимизнинг хизмати каттадир.

Институтимизда катта илмий салоҳият қарор топганини рақамлар ҳам ифодалайди. Икки нафар "Ўзбекистон Республикаси фан арбоби", 2 нафар "Ўзбекистонда хизмат кўрсатган юрист", 1 нафар академик, 16 нафар фан доктори, шунча профессор ва 80 нафар фан номзодлари, доцентлар

равишда фаолият кўрсатиб келяпти.

Ҳозирги кунда республикаимизнинг барча юридик факультетларида амалда бўлган ўқув режалари ва ўқув дастурлари Тошкент Давлат юридик институти томонидан ишлаб чиқилган. 5 та факультет, 6 та илмий-тадқиқот ва тарғибот марказлари, жумладан, республика ҳуқуқий-маърифат тарғиботи маркази иш олиб борапти. 20 дан ортиқ кафедра фаолият кўрсатаётир. Талабаларимиз сони 2500 нафардан ошди. Истиқболда "Адвокатура", "Халқаро

БАРЧА ИМКОНИЯТ КАДРЛАР УЧУН

фаолият кўрсатишяпти. Шунингдек, 2 нафар докторант, 50 нафар аспирантлар ҳуқуқшунос кадрлар тайёрлаш йўлида ўз хизматларини аяшмаяпти. Улар тематик монография, дарслик, ўқув қўлланмалари ва рисоаларнинг ҳам муаллифларидир. Ўқув жараёнига назарий билимларни амалиёт билан узвий равишда боғлаб олиб бориш тамойили асос қилиб олинган.

Институтда 300 минг китоб фондига эга бўлган асосий кутубхона мавжуд. Шунингдек, "СОРОС" халқаро жамғармаси томонидан тақдим этилган ва 2 мингта китоб жамланган ҳуқуқий ахборот кутубхонаси мунтазам

ҳуқуқий журналистика", "Халқаро ҳуқуқ" каби бўлимлар очиш режалаштирилган.

Таълим-тарбия, илмий тадқиқот ва маънавий-маърифий ишлар учун қулай шароит яратиш мақсадида 1896 йилда қурилган ҳамда 1947-48 йилларда охириги марта таъмирланган бино ажратилган эди. XIX аср меъморчилик ёдгорлиги сифатида рўйхатга олинган тарихий бино 1997-98 йилларда тўла қайта таъмирдан чиқарилиб, олий таълим тизимининг жаҳон андозалари талабларига жавоб берадиган масканга айлантирилди. Эндиликда ҳар бир ўқув хонаси, деканатлар, кафедралар, лабораториялар ва мажлислар

Jarayon

зали янги стол-стул, замонавий ўқув-техник воситалари билан жиҳозланиб, барча хоналар компьютер, телерадиокommunikation тармоқ ва бошқа техник ускуналар билан тўла таъминланди. Мустақкам ўқув-методик база вужудга келди. Институтимизда 10 дан ортиқ хорижий талабалар тахсил олишяпти. Ривожланган хорижий мамлакатлар юристлари билан уларнинг элчихоналари орқали узвий алоқа ўрнатилган.

Хорижий сармояларнинг таълим даргоҳларига кириб келиши ўша ўқув юртининг обрўсини тағин ҳам оширади. Чет эл талабаларининг бизда ўқиши ҳам инвестициянинг бир туридир. Лекин институтимизга университет мақоми берилмаганлиги уларнинг сонини камайтирмоқда. Кези келганда шуни ҳам айтиш керакки, институт ҳуқуқшунос кадрлар тайёрлайдиган таянч олий ўқув юрти деб эътироф қилинса-да, ҳамон институт мақомида фаолият кўрсатмоқда. Ваҳоланки, университетларнинг юридик факультетлари, Ички ишлар вазирлиги академияси, Халқаро иқтисодиёт ва дипломатия университетларининг бакалаврлик босқичини тугатган талабалар магистратура таълимини бизда давом эттиришяпти.

Халим БОБОЕВ,
Тошкент Давлат юридик
институти ректори,
юридик фанлари
доктори, профессор,
Ўзбекистон
Республикаси фан
арбоби

Суратда: институт кафедра мудири таълим тизимини янада ривожлантириш хусусида суҳбатлашишмоқда.

КўП ЎҚИСАНГ, КАМ БИЛИШИНГНИ БИЛАСАН

Хушхабар яшин тезлигида тарқалади. Институтнинг 3-ҳуқуқ факультети 4-курс талабаси Мунисхон Жумаевнинг ҳаётида қувончли воқеа рўй берди. У Ўзбекистон Республикаси Президенти Давлат стипендияси соҳибдорлигини ҳуқуқ ва халқаро муносабатлар йўналиши бўйича қўлга киритди.

Бундай кезда уларни суҳбатга тортиш, қувончларини баҳам қуриш яна ҳам завқли.

— Суд-прокуратура йўналиши бўйича мутахассис

бўлишга ўзимни тайёрлаяпман. Қанчалик кўп ўқисанг, кўп ургансанг, шунчалик кам билишингни ҳис қилар экансан. Демак, билимлар дунёси чексиз. Оламаро бу ҳақиқатнинг тан

Faxr

олингани рост. Айниқса, инсоннинг жамият билан муносабати ва ундаги роли шу қадар мураккабки, бу жараёнда ҳуқуқ-тартибот органларининг иштирок этмай иложи йўқ.

Президент стипендияси со-

вриндори бўлиш ҳаётимдаги энг катта ютуқларимдан бири бўлиб қолади. Болалигимдан "Юлдуз бўлиб яшаш керак!" деган шиорни юрагимга жойлаганман. Маълумият деган нарса менда деярли бўлмаган. Шукрки, галдаги ҳуқуқ ҳам забт этилди. 12 нафар голибнинг бири ўзим эканлигимдан, табиийки, бошим кукка етди.

Таълимнинг магистратура босқичини ҳам тамомлаб, кам урганилган "Жиноят ишини судга бериш учун тайинлаш" мавзуси устида иш олиб бормоқчиман.

Nazariya va amaliyot

Ҳар кунги дарслар Ўзбекистон Республикаси мадҳияси билан бошланиши талабаларнинг ўз мамлакатига, унинг рамзларига, халқига бўлган ҳурмат ва эътибор туйғусини шакллантириб боради.

Назарий билимлар бериш билан бир қаторда талабаларни амалиётга олиб кириш алоҳида аҳамият касб этади. Маса-

лан, "Криминалистика" кафедраси амалиётда қўлландиган кўплаб махсус асбоб ва мосламалар, баллистика назариясини ўргатиш имкониятини берадиган, амалиётдан чиқарилган ўқотар ва бошқа жиноят жараёнларида фойдаланиш мумкин бўлган қурол намуналари, амалиётчилар билан тергов ҳаракатлари туширилган видеокассеталарни намойиш этиш учун телевизор, видеомагнитофон, видеокамера каби жиҳозлар билан таъминланган.

"Жиноят жараёни" кафедраси ўқитувчилари суд зали хонасида талабалар билан ўқув-суд жараёнини мунтазам равишда ўтказиб, уни муҳокама қилиб борадилар. Суд-тиббий экспертиза фанидан махсус курслар ҳам бевосита амалиёт билан боғлиқ ҳолда ўтказилади. Битирувчи талабалар эса амалиётни республиканинг энг етакчи ҳуқуқни муҳофаза қилиш

ташкilotида ўташади. Махсус фанларни ўқитиш жараёнига республика прокуратураси, Олий суд, Олий ҳўжалик суди, Ички ишлар вазирлиги, Адлия вазирлиги ва бошқа муассаса ходимлари орасидан йирик амалиётчи мутахассислар жалб этилмоқда.

Ўқув жараёни сифатини яхшилашга алоҳида эътибор берилляпти. Бунга ҳамоҳанг равишда Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим ҳамда Адлия вазирлиги ташаббуси билан институт қошида ўқув жараёни сифатини ички назорат қилиш инспекцияси, ахборот ва техник таъминот, маркетинг хизмати каби янги бўлимлар ўз фаолиятини бошлаб юборишди.

Институтимиз жамоаси замон талабларига ўзларини масъул деб биладилар. Ва шу йўлда ўз куч-ғайратларини сарфлайверадилар.

Қувонч ҚОДИРОВ,
ўқув жараёни сифатини
ички назорат қилиш
инспекцияси бошлиғи

Саҳифа материалларини
Хулкар ТЎЙМАНОВА
тайёрлади.

Вилоят, туман халқ таълими бошқармалари ва мактаб директорлари диққатига!
“O'zdavkitobsavdota'minoti” очик акционерлик жамияти 2000-2001 ўқув йили учун таълим-тарбия ўзбек ҳамда қардош тилларда олиб бориладиган мактабларнинг 2—11-синфларига мўлжалланган дарсликларни таклиф этади ва республикамизнинг барча вилоятларига етказиб беради.
Улгуржи савдога 10-15% чегирма берилади.

Ўзбек тили**2-синф**

Н.Бикбаева. Математика дафтери № 1
 Н.Бикбаева. Математика дафтери № 2
 Х.Эгамов. Ўзингиз куринг ва ясанг
 К.Қосимова. Она тили
 Б.Макулова. Китобим — офтобим
 Н.Бикбаева. Математика

3-синф

М.Фуломов. Хусниҳат

4-синф

А.Григорьянц. Кундалик кузатиш дафтери
 А.Шожалилов. Ўқиш китоби

5-синф

Т.Пошшахўжаева. Меҳнат таълими
 С.Булатов. Ганчкорлик
 Ж.Икромов. Математика
 Р.Толипова. Русский язык
 У.Пратов. Ботаника

6-синф

С.Мавлонов. Зоология 6-7-синф
 А.Фуломов. Она тили
 Қ.Йўлдошев. Адабиёт

7-синф

А.Муҳаммаджонов. Ўзбекистон тарихи
 Д.Шодиёв. Физика
 П.Фуломов. Туркистон табиий географияси
 С.Исломбекова. Русский язык
 О.Мўминов. Ўзбекистон табиий географияси
 Х.Мусахонова. Инглиз тили
 С.Мавлонов. Зоология 6-7-синф
 С.Тешабоев. Анорганик

кимё

9-синф

Ж.Жалолов. Инглиз тили
 А.Каримова. Русский язык
 Ж.Раҳимов. Ўзбекистон тарихи

10-синф

Б.Қосимов. Ўзбекистон адабиёти
 А.Азизов. Русский язык
 Т.Жалолов. Инглиз тили
 А.Рафиқов. Амалий география

11-синф

Н.Шахмаев. Физика
 Т.Жалолов. Инглиз тили

Қирғиз тили**2-синф**

Н.Бикбаева. Математика дафтери №1
 Н.Бикбаева. Математика дафтери №2

3-синф

Н.Бикбаева. Математика

5-синф

Б.Аҳмедов. Ватан тарихи

7-синф

А.Умронхўжаев. Техникавий графика асослари
 А.Гайбуллаев. Геометрия

8-синф

З.Ақромов. География

Қозоқ тили**2-синф**

А.Григорьянц. Атрофимиздаги олам

3-синф

Н.Бикбаева. Математика
 Е.Бельская. Табиатшунослик

5-синф

Ж.Икромов. Математика
 Б.Аҳмедов. Ўзбекистон тарихи

А.Баҳромов. Табиий

6-синф

П.Мусаев. География

7-синф

Ш.Алимов. Алгебра
 Н.Гайбуллаев. Геометрия
 А.Мўминов. Ўзбекистон табиий географияси

8-синф

А.Мамажонов. Анорганик кимё
 Ш.Алимов. Алгебра
 А.Абдуқодиров. Информатика ва ҳисоблаш техникаси асослари
 Х.Бобобеков. Ўзбекистон тарихи
 А.Умронхўжаев. Техникавий графика асослари
 Ж.Ақромов. География

9-синф

А.Абдуқодиров. Информатика ва ҳисоблаш техникаси асослари
 Ш.Алимов. Алгебра

10-синф

А.Абдуқодиров. Информатика ва ҳисоблаш техникаси асослари

Тожиқ тили**2-синф**

А.Григорьянц. Атрофимиздаги олам

3-синф

А.Воҳидов. Забони мадори
 Н.Бикбаева. Математика

4-синф

А.Григорьянц. Кундалик куза-

тиш дафтери

5-синф

Б.Аҳмедов. Ватан тарихи

6-синф

П.Мусаев. География
 Т.Одилов. Ботаника
 Ж.Икромов. Математика

7-синф

А.Умронхўжаев. Техникавий графика асослари
 А.Гайбуллаев. Геометрия

8-синф

Ш.Алимов. Алгебра
 А.Абдуқодиров. Информатика ва ҳисоблаш техникаси асослари
 А.Мамажонов. Анорганик кимё

9-синф

А.Абдуқодиров. Информатика ва ҳисоблаш техникаси асослари

Туркман тили**2-синф**

А.Григорьянц. Атрофимиздаги олам
 К.Абдуллаев. Ўқиш китоби

3-синф

Н.Бикбаева. Математика

5-синф

Ж.Икромов. Математика
 Б.Аҳмедов. Ватан тарихи
 У.Пратов. Ботаника

7-синф

Ш.Алимов. Алгебра

8-синф

А.Абдуқодиров. Информатика ва ҳисоблаш техникаси асослари
 А.Мамажонов. Анорганик кимё

9-синф

Ш.Алимов. Алгебра
 А.Абдуқодиров. Информатика ва ҳисоблаш техникаси асослари

10-синф

А.Абдуқодиров. Информатика ва ҳисоблаш техникаси асослари

Рус тили**2-синф**

Н.Бикбаева. Математика
 А.Григорьянц. Дневник наблюдений
 Н.Нефедова. Занимательная математика в начальных классах 2-4 класс

3-синф

Н.Бикбаева. Математика
 А.Григорьянц. Дневник наблюдений

4-синф

А.Григорьянц. Дневник наблюдений

5-синф

Г.Шеглова. Литература

6-синф

Ж.Икромов. Математика

8-синф

И.Варфоломеев. Литература

10—11 синф

В.Костецкий. Правоведение
 И.Келдиев. Русский язык

Ҳисоб-китоб нақд ва пул ўтказиш йўли билан амалга оширилади. Мурожаат учун бизнинг манзил: **Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 30-уй. Телефон: 144-23-94, 144-81-40. Факс 144-30-80**

К сведению

предприятий, частных фирм, работников народного образования, методистов, учителей, студентов и учащихся лицеев, колледжей, школ на русском языке обучения **ОАО “O’ZDAVKITOBASAVDOTA’MINOTI”** предлагает вашему вниманию следующие учебники и учебно-методические пособия на 2000-2001 учебный год, изданные в России

1 класс

Агаркова Н. Т. Русская графика. — Учебник — тетрадь. Часть 1
 Агаркова Н. Т. Русская графика. — Учебник — тетрадь. Часть 2
 Агаркова Н. Т. Русская графика. — Учебник — тетрадь. Часть 3
 Вахрушев А. А. и др. Мир и человек. Мир глазами человека. — Учебник.
 Жикалкина Т. К. Математика. — Учебник — тетрадь. Часть 1
 Жикалкина Т. К. Математика. — Учебник — тетрадь. Часть 2
 Жикалкина Т. К. Математика. — Учебник — тетрадь. Часть 3
 Жикалкина Т. К. Математика. — Учебник — тетрадь. Часть 4
 Клементьева Т. Солнечный английский. — Учебник. 1-3 кл., 1-4 кл. Часть 1
 Клементьева Т. Солнечный английский. — Учебник. 1-3 кл., 1-4 кл. Часть 2
 Клементьева Т. Солнечный английский. — Рабочая тетрадь. 1-3 кл., 1-4 кл.

2 класс

Вахрушев А. А. и др. Мир и человек. (Земля. Части света). Рабочая тетрадь.
 Жикалкина Т. К. Математика. — Учебник — тетрадь. № 1
 Жикалкина Т. К. Математика. — Учебник — тетрадь. № 2
 Жикалкина Т. К. Математика. — Учебник — тетрадь. № 3
 Жикалкина Т. К. Математика. — Учебник — тетрадь. № 4

3 класс

Вахрушев А. А. и др. Мир и человек. (Живые обитатели планеты). Учебник.
 Рамзаева Т. Г. Русский язык. — Учебник.

4 класс

Рамзаева Т. Г. Русский язык. — Учебник.

5 класс

Гуревич А. Е. и др. Физика. Химия. — Учебник, 5-6 классы
 Нурк Э. Р., Тельгмаа А. Э. Математика. — Учебник
 Плешаков А. А., Сонин Н. И. — Природоведение. — Учебник
 Плешаков А. А., Сонин Н. И. — Природоведение. — Рабочая тетрадь
 Плешаков А. А., Сонин Н. И. — Твои открытия. — Альбом-задачник

6 класс

Дорофеев Г. В. Математика. — Учебник
 Дорофеев Г. В. Математика. — Рабочая тетрадь
 Гуревич А. Е. и др. Физика. Химия. — Учебник, 5-6 классы
 Еленевская А. Г., Гуленкова М. А. Биология (Растения. Бактерии. Грибы). — Учебник
 Пасечник В. В. Биология (Бактерии. Грибы. Растения). — Учебник
 Сонин Н. И. Биология (Живой организм). — Учебник
 Сонин Н. И. Биология (Живой организм). — Рабочая тетрадь

7 класс

Дорофеев Г. В. Математика. (Арифметика анализ данных). — Учебник
 Дорофеев Г. В. Математика. — Рабочая тетрадь

Муравин К. С. и др. Алгебра. — Учебник
 Протасов В. Ю., Шарыгин И. Ф. Геометрия. — Учебник 7-9 классы
 Перышкин А. В. Физика. — Учебник

8 класс

Муравин К. С. и др. Алгебра. — Учебник
 Егоров А. А., Раббот Ж. М. Геометрия. — Рабочая тетрадь. Часть 1
 Егоров А. А., Раббот Ж. М. Геометрия. — Рабочая тетрадь. Часть 2
 Гуревич А. Е. и др. Физика. — Учебник
 Габриелян О. С. Химия. — Учебник
 Гузей Л. С. и др. Химия. — Учебник
 Колесов Д. В. и др. Биология (Человек). — Учебник
 Сонин Н. И. Биология (Человек). — Учебник
 Сонин Н. И. Биология (Человек). — Рабочая тетрадь

9 класс

Перышкин А. В., Гутников М. Физика. — Учебник
 Габриелян О. С. Химия. — Учебник
 Батуев А. С. Биология. Человек. — Учебник
 Батуев А. С. и др. Человек. Основы физиологии и психологии. — Учебник
 Криксунов Е. А. и др. Экология. — Рабочая тетрадь

10 класс

Гузей Л. С., Суровцева Р. П. Химия. — Учебник
 Башмаков М. И. Алгебра и начала анализа. — Учебник. 10-11 классы

11 класс

Гузей Л. С. и др. Химия. — Учебник
 Наглядное пособие по химии. (Количественные величины химии).

Словари

Климентьева Кембридж. Английский язык. 1 уровень. — Учебное издание
 Климентьева Кембридж. Английский язык. 1 уровень. — Рабочая тетрадь
 Климентьева Кембридж. Английский язык. 1 уровень. — Методическое пособие
 Климентьева Кембридж. Английский язык. 2 уровень. — Учебное издание
 Климентьева Кембридж. Английский язык. 2 уровень. — Рабочая тетрадь
 Климентьева Кембридж. Английский язык. 2 уровень. — Методическое пособие
 Климентьева Кембридж. Английский язык. Комплект аудио дисков — 1 уровень
 Климентьева Кембридж. Английский язык. Комплект аудио дисков — 2 уровень
 Апресян Новый большой англо-русский словарь. Комплект 1-3 тт.
 Аракин В. Д. и др. Англо-русский словарь 40000 слов и 60000 словосочетаний
 Козырева М. Н., Федорова И. В. Англо-русский словарь 75000 слов и словосочетаний
 Минаева Л. В., Нечаев И. В. Англо-русский словарь 25000 слов и 70000 значений
 Мюллер В. К. Новый Англо-русский словарь 160000 слов и словосочетаний

Ахманова О. С. Русско-английский словарь — 25000 слов и 60000 значения
 Гак В. Г., Ганшина К. А. Новый французско-русский словарь — 70000 слов
 Раевская О. В. Новый французско-русский и русско-французский словарь — 100000 слов

Щерба Л. В. Большой русско-французский словарь — 200000 слов и словосочетаний

Кузьмина И. А., Кузавлев В. Е. Немецко-русский и русско-немецкий словарь — 11000 слов в каждой части
 Лейн К. Большой немецко-русский словарь — 95000 и 200000 слов и словосочетаний

Лейн К. Большой русско-немецкий словарь — 53000 слов и 160000 слов и словосочетаний

Лепинг Большой немецко-русский словарь. Комплект 1-3 тт

Цвиллинг М. Я. Русско-немецкий словарь — 150000 слов и словосочетаний
 Наглядные учебные пособия

Карта полушарий
 Политическая карта мира
 Физическая карта мира
 Физическая карта России
 Реализация книг проводится за наличный и безналичный расчет.

**Наш адрес: г. Ташкент, ул. Навои, 30.
 Тел.: 144-23-94, 144-81-40. Факс — 144-30-80**

Инсон камолотида у тарбия топган муҳитнинг аҳамияти катта. Айниқса, яхши оила муҳити боланинг хар томонлама етук бўлиб шаклланиши учун барча шарт-шароитларни яратади. Дарҳақиқат, узок йиллар масъул лавозимларда хизмат қилган Абдураззоқ Мавлоновнинг оиласи Тошкент шаҳридаги энг зиёли оилаларидан бўлган.

Педагогика фанлари доктори, профессор Раҳима Мавлонова 1930 йили ана шу оилада туғилиб вояга етди. "Қуш уясида кўрганини қилади" деганларидай Раҳимахон ёшлигидан отасига тақлид қилиб, кўп китоб ўқирди, бурро-бурро сўзлашга интиларди. Маърифатли оиланинг таъсирида у ўқиш-ёзишни дастлаб уйда ўрганди.

Раҳимахон бошланғич синфда ўқиб юрган кезларидаёқ муаллимлик касбига қизиқди. Катта танаффус пайтлари у меҳнат ўқитувчисига тақлид қилиб, синфдош қизларга бичиш-тикишдан ўзича дарс берарди. Буни кўрган устозлари: "Раҳимахон албатта педагог бўлади", дейишарди.

Дарҳақиқат, бу қизиқиш уни Низомиёв номидаги Тошкент Давлат педагогика институтига етаклади. У 1958 йили бошланғич таълим методика-

гикаси ва халқ педагогикасини пухта ўрганди.

Р.Мавлонова илмий-назарий фикр ва тажрибалар асосида "Мактаб ва оиланинг кичик мактаб ёшидаги болаларнинг меҳнат тарбиясидаги ўзаро ҳамкорлиги" мавзусида номзодлик диссертацияси устида иш олиб борди. Тадқиқот билан танишиб чиққан С.Ражабов, З.Миртурсунов, К.Ҳошимов, П.И.Иванов сингари атоқли олимлар уни юқори баҳоладилар. 1967 йили олимпиада педагогика фанлари номзоди илмий даражасини олди. Шу йили институт раҳбарияти уни бошланғич таълим педаго-

ли ёклади ва педагогика фанлари доктори илмий даражасини олди. Айни пайтда Раҳима Мавлонова "Ўзбекистонда бошланғич таълимни қайта қуриш тажрибасидан", "Ўзбекистонда бошланғич таълимнинг ривожланиши", "Бошланғич синф ўқитувчиларининг меҳнат тарбияси" каби ўнлаб монографиялар эълон қилди. Бу тадқиқотлар олимпиада катта шухрат келтирди. Айниқса, услубчи-педагогнинг "Меҳнат таълими методикаси" монографияси йирик тадқиқотлар сирасидан бўлиб, Ўзбекистонда меҳнат таълимнинг методологик йўналишини белгилаб берди.

Профессор Раҳима Мавлонова ҳозирги пайтда бакалаврлик, магистр гуруҳлари учун ўқув режалари, дастурлар тузишга раҳбарлик қилиб келмоқда. У педагогика университетининг кафедра мудири сифатида битирувчи талабалар учун махсус курс ташкил қилиб, Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А.Каримов асарларида илгари сурилган ғояларни мактаб ўқувчилари онгига синдириш методикаси, миллий истиқлол ғояси ва миллий мафкура бўйича маърузалар уюштирмоқда. Дарҳақиқат, Р.Мавло-

Ta'lim fidoyilari

«ЎҚИТУВЧИ ДОИМИЙ ЎҚУВЧИ...»

Қўл худудидидаги Шароф Рашидов тумани аҳли яхши танийдиган ва ҳурмат-эҳтиром кўрсатадиган муаллим инсон Файзулла Маматовнинг болалик йиллари гўзал Бахмал тоғлари этагидаги сўлим қишлоқлардан бирида кечган. Файзулла ака эндиликда, ўша олис хотираларни ёдга олар экан, ўзининг биринчи устозларини эслади. "Ораста кийинган муаллим сиймосига ҳавасим жуда-жуда баланд эди, - дейди у киши. - Бу ҳавас ва ҳаёлимда қишлоғимизнинг энг кўркем иморати бўлиб жонланган мактабга бўлган ишқим тўғрисида ўқитувчилик касбини танладим. Ҳали-ҳануз бу касб мен учун энг ардоқли. Ҳали-ҳануз, агар бир кун бормасам, ҳумори тутади мактабнинг..."

Файзулла ака Самарқанд Давлат университетининг география-тарих факультетини муваффақиятли битиргач, бор-йўғи олти ой ўқитувчилик қилди. Сўнгра бир неча йил илмий бўлим мудири, фаолиятининг ўттиз беш йилдан зиёдроғи эса мактаб раҳбарлигида кечди. Айни кунда Шароф Рашидов туманидаги 2-ўрта мактабга раҳбарлик қила бошлаганига ҳам ўттиз бир йил бўлибди.

Бу давр ичида мактаб фақат ижобий натижалари билан ном чиқарди. Мактаб ичкарасига қадам қўяр экансиз, гўё ажойиб гулзорга кириб қолгандай бўласиз. Бирорта ҳам бўш тоқчалар йўқ, ҳаммасига тўвақларда турфа гуллар қўйилган. Бу гулларнинг барчаси эътибор билан яхши парваришланади. Одатда, уларга болалар ўзлари қарашади. Бу ерда ҳар бир боланинг ўз гули бор. Таътил пайтларида болалар ўз гулларини уйларида олиб кетишади, ўқиш бошлангач яна олиб келишади. Кўчани тўлдириб гул кўтариб бораётган болаларни тасаввур қилинган, қандай завқли манзара. Маълум бўлишича, мактаб жамоаси тумандаги барча мактабларга ҳам гул тарқатиб чиққан экан.

"Бунинг бир рамзини маъносини бор, - дейди Файзулла ака. - Гул парваришланган бола ўзининг ҳам гул каби доимий парваришга эҳтиёжли эканлигини биз катталарга эслатиб туради. Гулни эътиборсиз қолдирсангиз, у тезда сўлибди. Болалар тарбиясига қанчалик эътибор билан ёндошсангиз, бу мурғак дилларни қанчалик меҳр билан парвариш қилсангиз, у шунчалик кўз қувонадиган даражада, гулдай яшнаб намоён бўлади". Фалсафага мойил бўлган бу кишининг сўхбатидан ана шундай ажойиб маъно туюнса. Бу сўхбат сизда гўё бир қизик китоб ўқигандай таассурот қолдиради. Дарвоқе, Файзулла аканинг ўзи ҳам жуда китобхон инсон. Ва ўз шоғирларининг ҳам китобга меҳрли бўлишини истайди. Шу мақсадда мактаб кутубхонасига у киши ўз шахсий кутубхонасидан бир ярим мингдан зиёд турли номдаги бадиий адабиётларни совға қилди. Ҳозирда бу кутубхона туман мактаблари зиё масканлари ичида энг яхши ҳисобланади.

Тажрибали муаллим сифатида Файзулла аканинг таъкидлаб юрадиган ва шоғирларига ҳам ўқитиб келадиган ҳаётининг ўғитлари бир талай. Мана улардан баъзилари:

Ўқитувчи доимий ўқувчи, изланувчидир. Ўқитувчи ҳар кунни ўқиш шарт.

Мактабда ишнинг яхши кетишини таъминловчи асосий мезон ўқувчининг билимдонлиги ва жонқуярлигидир.

Раҳбар ҳар бир одам бир дунё эканлигини ҳис қилиши ва барчага бирдай талаб қўймасдан, мана шу дунёларга кириш йўлини қидириши керак. Раҳбарлик ҳалолликни талаб қиладиган улкан масъулиятдир, сен зиёли инсонлар билан иш кўрар экансан, бу масъулият икки ҳисса ортади.

Ишни пухта билиш одамни шу ишга муҳаббатли қилади. Ёш ўқитувчиларга устозлик қилиш, бир нарсга ўргатиш учун тажрибаларда нишан билан керак.

Кимки билимни бўлса, албатта, малакага эришади. Малакали мутахассис янгиликларга бефарқ қарамайди.

Ҳар бир боланинг ҳар бир соатлик улуши ўқитувчи учун синов паллаларидир. Бунда ҳеч бир дақиқа зое кетмаслиги керак.

Фан тинимсиз илгарилаб боради, дарслик нисбатан орқада қолади. Ўқитувчининг бурчи дарсини фан билан баробар олиб боришдир. Бунинг учун у тинимсиз изланиб яшаш керак.

Тажриба, китоб, газета— инсон касбининг ошу нони.

"Сўзим тинглаб англайсан, ўзимни", дейди мумтоз шоиримиз. Фаҳмимизча, сиз ҳам фикрларини ўқиб қаҳрамонимиз ҳақида қисман бўлса-да, тасаввур ҳосил қилдингиз. Сўнгсўз ўрнида бизнинг айтадиган фикримиз эса, бундай: Яхши ўқитувчи— ўқувчининг бахти, яхши раҳбар мактабнинг омадидир.

Икром БҮРИБОЕВ

ИЛМ ОСМОНИДАГИ ЮЛДУЗ

си ва психология факультети-га кириб, С.Ражабов, З.Миртурсунов, К.Ҳошимов, А.Зубаирова, П.И.Иванов каби атоқли педагог-олимлардан сабоқ олди, илм сирларини ўрганди ва ўша пайтдаёқ дарслик, ўқув ва методик қўлланмалар яратишга қизиқа бошлади.

Ёш педагог институтни тамомлагач, олий ўқув юртида қолиш ҳақидаги таклифга қарамай, мактабга боришни маъқул кўрди ва бошланғич синфларда дарс бериб, болаларнинг характери, қизиқиш-интилишлари, руҳиятини ўргана бошлади, устоз-ўқитувчиларнинг сабоқ бериш методларини синчиклаб кузатди, таҳлил қилди. Шу ўринда таъкидлаш лозимки, Абдураззоқ Мавлонов давлат ишлари билан банд бўлишига қарамай, қизининг иш фаолияти билан қизиқар, тегишли маслаҳатлар бериб турарди. Ота маслаҳатларига амал қилиб, у олим Оқилхон Шарафутдинов дарс бериш сирасорларини ўрганди. Устозларнинг илғор тажрибаларини қиёслаб, ўзининг муаллимлик фаолиятига тадбиқ этди. Унинг илмий ишга қизиқишини сезиб қолган Қори-Ниязий номидаги Республика педагогика илмий-тадқиқот институтини раҳбарияти уни шу даргоҳга таклиф қилишди. Раҳима Мавлонова 1959 йилдан бошлаб шу институтда илмий фаолиятини жадал давом эттирди, мумтоз ўзбек педаго-

гикаси бўлими мудираси этиб тайинланди. Ундаги ташкилотчилик қобилиятини сезган Низомиёв номидаги Тошкент Давлат педагогика университети раҳбарияти 1976 йили Р.Мавлоновни ишга таклиф қилди. Р.Мавлонова 1976-1984 йиллар педагогика-психология факультетининг декани лавозимида, 1984 йилдан эътиборан бошланғич таълим педагогикаси кафедрасини бошқара бошлади.

Халқимизнинг "Меҳнатнинг таги роҳат" деган ҳикматини қалбдан ҳис этган олимпиада тинмай изланди ва машаққатли меҳнатлари натижаси ўлароқ бирин-кетин унинг 1-синф "Меҳнат" дарслиги (1970), 2-синф "Меҳнат" дарслиги (1971), 3-синф "Меҳнат" дарслиги (1974), 4-синф "Меҳнат" дарслиги (1975), "1-синфда ўқитиш: ўқитувчи учун дарслик" (1978), "1-4-синфларнинг дарсликлари методик қўлланмалар" (1986, 1987, 1988) сингари ўқув ва методик қўлланмалари нашр қилинди.

Профессор Раҳима Мавлонова амалга оширган бу ишлар беиз кетмади, илмий-педагогик жамоатчилиكنинг, ҳукуматимизнинг эътиборига тушди. Унинг «Ўзбекистонда хизмат кўрсатган ўқитувчи» фахрий унвони, «Ўзбекистон халқ таълими аълоҳисси» даражасига эришгани шундан далolatдир.

У 1990 йилда "Ўзбекистонда бошланғич таълим назарияси ва амалиёти" мавзусида докторлик диссертациясини муваффақият-

нова раҳбарлигида уч нафар фан доктори ва 20 га яқин фан номзоди етишиб чиқди. Мадомики, педагогика фанини беғубор осмонга қиёс этиш жоиз бўлса, профессор Раҳима Мавлонова унинг ёрқин юлдузидир.

Раҳима опа Мавлонова уч нафар фарзанднинг онаси, етти набира ва бир нафар чеваранинг буvisи. Олимпиада фарзандларини ростгўй, ҳалол, пок, диёнатли, ташкилотчи, ташаббускор инсонлар қилиб тарбиялади.

Педагогика фанлари доктори, профессор Раҳима Мавлонова 70 баҳорни қаршилаганда Оллоҳ унга яна бир чевара инъом этди. Олимпиада чеварасига Шохруҳ деб исм қўйди ва уни ўзи алла айтиб ухлатади, тарбиялади:

Сенсан менинг шуқуҳим,

Аллаё, алла.

Юртга содиқ Шохруҳим,

Аллаё, алла.

Раҳима опа! Умрингиз шу жозибали орзу-умидлар билан йўғрилган аллангиз каби узун, серзавқ бўлсин!

Сафо ОЧИЛ,
педагогика фанлари доктори, **Низомиёв номидаги Тошкент Давлат педагогика университети**нинг профессори,
Мамасоли ЖУМАОБОВ,
профессор

У ЎН САККИЗ ЁШИДА МАКТАБ РАҲБАРИ БЎЛГАН ЭДИ...

Бу кўҳна дунёи азимда ҳар бир нарсанинг ўз ўлчови бор. Шундай экан инсон умрига арзғулик мезон нима? Умри давомида қилган эзгу ишлари-чи? Инсоннинг умри тугаб, жисми дорилбақога юз тутгани билан унинг номи ўчмайди. Тириклик чоғида қилган яхши амаллари, ибрат олса арзғулик фазилатлари умрига умр қўшади. Номини абадийликка муҳрлайди.

Солиҳ фарзандлар, муносиб шоғирдлар умр давомчилари ҳисобланади. Очқ кўнғил билан эл хизматини қилиб, ўзидан яхши из қолдирган фидойиларнинг номлари фахр билан эсланиши беҳикмат эмас.

Халқ таълими жонқуярларидан бири, Хоразм воҳасида таълим-тарбия ишларини йўлга қўйишга катта ҳисса қўшган марҳум педагог Азиза Юнусова ҳақида, у амалга оширган хайрли ишлар хусусида мароқ билан гапирса арзийди.

Юзлаб шоғирдлар қалбига маъ-

рифат зиёсини таратган бу ажойиб муаллиманинг изи обод, чироғи ёниқ эканлиги кўнғилга таскин бағишлайди. Унинг фарзандлари, келину неваралари Азиза опанинг нафақат умрини, балки сеvimли иши, педагогиклини ҳам давом эттирмоқдалар.

Азиза Юнусова 1926 йилда Чоржўй шаҳрида туғилган. Унинг отаси Сайидхўжа ўз даврининг билимдон, маърифатпарвар кишии бўлганлиги учун ҳам фарзандларининг елм олишига хайрихолик қилиб, етарли шароит яратган.

Азиза Сайидхўжа қизи 7-синфни битказгач, муаллималик қила бошлаган. Мактаб директори бўлиб ишлаётган Отажон Собирхўжа ўғли 1944 йилда урушга жўнайди. Унинг ўрнига 18 яшар муаллима Азизани директорликка тайинлайдилар. У 1944-47-йилларда мактаб директори сифатида фаолият кўрсатади. У

ўзининг билими, маҳорати ва ташкилотчилигини, куч-ғайратини шу масъулиятли ишга бағишлайди. Ўзига билдирилган ишончини тўла оқлайди. Акаси фронтдан қайтиб келгунига қадар унинг ўрнини босади.

1952 йилда Азиза Юнусовалар оиласи хизмат тақозоси билан Ур-

Yodnoma

ганчага қўчиб келади. А.Юнусова иш фаолиятини Урганч шаҳридаги 1-мактабда давом эттиради. Педагогика билим юртини тамомлайди. Педагогика институтини ўқийди. Ўша даврда 1-мактаб вилоятдаги энг номдор ўқув маскани эди. Тажриба-таянч мактаби сифатида ном чиқарган бу мактабда ишлаш осон эмасди.

Азиза Юнусова 1952 йилдан 1977йилгача мана шу даргоҳнинг бошланғич синфларига дарс беради. Ўзининг билим ва маҳоратини ёш авлод камолоти йўлига бағишлади.

Мактабдаги жўшқин педагогик фаолияти билан чегараланиб қолмасдан узоқ йиллар вилоят ўқитувчилари малакасини ошириш институтига дарс берди. Бошланғич синф ўқитувчиларининг билим ва малакасини оширишга сезиларли ҳисса қўшди.

Тажрибали педагог Азиза Юнусова шаҳардаги 1-мактабда чорак аср меҳнат қилди. Турмуш ўртоғи Олимжон Юнусов узоқ йиллар ички ишлар бўлимининг, қурилиш ташкилотларида масъул лавозимларда ишлаган. Уруш ва меҳнат фахрийси Олимжон ака кўп йиллар шаҳардаги 5-маҳаллага раислик қилди. Ҳозирги кунда фарзандлар ва ке-

лилар ардоғида, неваралар оғушида қарилик гаштини сурмоқда.

Азиза Юнусова турмуш ўртоғи билан 6 ўғил, 2 қизни оқ ювиб, оқ тараб вояга етказди. Айни кунда уларнинг 40 дан ортиқ невараси бор.

Умрининг энг шижоатли, навқирон йилларини воҳада халқ таълимини ривожлантиришга бағишлаган табаррук инсон Азиза Юнусова 1993 йилда оламдан ўтди. Аммо унинг порлоқ хотираси, эзгу ишлари фарзандлари ва шоғирдлари қалбига яшамокда. Умрини эл хизматига бағишлаган инсонларнинг номи асло ўчмайди.

Худоба минг шукрки, у яшаган хонадон ҳамиша бағри очик, чироғи ёниқ хонадондир. Демакки, Азиза Юнусованинг умри мангуликка дахлдор, эҳтиромга лойиқдир.

Исмоил ОЛЛАБЕРГАНОВ,
"Хоразм зиёкори"
газетаси бош муҳаррири

ИЧАКУЗ-
ДИЛАР

Ота ўғлидан сўради:

—Аквариумдаги балиқ-
ларга янги сув қўйдингми?

—Йўқ, улар ҳали сувни
ичиб тугатишмабди...

Бозордан рўзгор учун
харид қилиб, икки сумка-
ни тўлдириб қайтган хоти-
нига эри деди:

—Сенинг ёшингда бун-
дай оғир юк кўтариш тўғри
келмайди...

—Нима қил дейсиз
бўлмаса, маслаҳат беринг?

—Бозорға эринмасдан
икки марта бориб келиш ке-
рак, вассалом.

Бир кишини машина тур-
тиб юборибди. У ерда чўзи-
либ ётар, баданидан қон
оқар эди. Қаердандир
тўпланган оломон уни
ўраб олиб, чуғурлаша кет-
ди:

—Унга муз қўйиш керак!

—Ойи, айтинг-чи, жаннат
нима дегани?

—Бу шундай жойки, унда
олмалар, ноклар, апельсин-
лар ва бошқалар бўлади. Яна
у ерда...

—А-а, тушундим, жаннат —
бу компот экан-да...

Шифокор бемор билан
суҳбатлашмоқда:

—Хуш, қалай, янги эши-
тиш аппарати билан яхши-
роқ эшитяпсизми, энди?

—Ў! Нимасини айтасиз!
Васиятимни уч карра янги-
ладим.

Курортда танишган қизи-
га йигит дебди:

—Сиз билан танишган ку-
нимдан бошлаб на овқат ей-
ман, на ичаман, на чекаман...

—Вой, жонгинам-ей, мени
шунчалик севиб қолдингиз-
ми?

—Йўқ, менинг пулим қол-
маяпти...

ҚУЛОҚҚА
ЧАЛИНГАН
ТАЛАМЛАР

“Эшикни очворинг, оёғим
бекатда қолиб кетди”

(Йўловчининг гапи)

“Косага ўзимнинг қора
гўштимдан сол!”

(Парҳезда бўлган
отанинг гапи).

“Оёғимни қайси биринг
илиб кетдинг?”

(Тўйхонадаги гапдан)

Шахло ШОИСЛОМОВА
Қибрай тумани

ЗАМОНАВИЙ
МАҚОЛЛАР

Улфат кўрмаган нодон,
Ҳар мақомга йўрғалар.

дик. Буни қарангки, ҳосилни
энди йиғиб оламиз десак,
балиқчам тушмагур шўхлик
қилиб кетиб қолибди. Мана
энди қаердалигини билиб
олдим. Эртага бориб бали-
гимни ҳам, шолитаримни ҳам
олиб келаман, — дея хурсанд
бўлиб кетибди амударёлик
лофчи.

Ҳилола ИБРОХИМОВА

СЕКИН
ЖАВОБ

—Хоним, — дер контролёр,
—Бу тезюрар поезддир.
Шу сабаб устама ҳақ.
Тўлашингиз жоиздир.
Унинг гапини тинглар,
Хоним уйганча қовоқ.
Деди: — Машинистга айт,
Ҳайдайверсин секинроқ.

Жаҳонгир ФОЗИЛ

ЛОФЛАР

Бир шоир лофчи иккинчи-

ШЕЗ
АЙТИШЛАР

Омонжон озиқ-овқат
омборидан оқишроқ ош-
қовоқни орқасига опич-
лаб ошхонага олиб бор-
ди.

Кўклам кўркини кўз-
кўзлаб кўҳликкина келин-
чақдек кўнглимизга ки-
риб келди.

Зулфиқор ХОЛИҚОВ

МУШТУМ
ва
АФАНДИ

МЕҲМОЖИМАЗ

—Бошига ёстиқ қўйиш
лозим!

—Жгут боғлаш керак!

Шу пайт жажжи болакай
келиб деди:

—Ахир бу бизнинг ал-
каш қўшнимиз Вася тоға-
ку! Унга ароқ беринглар,
шунда дарров ўрнидан ту-
риб кетади.

Оломон:

—Бор, тошингни тер, тир-
ранча. Одам ўлай деяпти-
ю, сен болакай ароқни га-
пирасан-а?!

Шу пайт Вася тоға тил-
га кириб, бор овозда деди:

—Аҳмоқлар! Бир катта-
нинг, бир кичикнинг гапи-
га қулоқ солиб, шу бола-
нинг айтганини қилсанглар
бўлмайдами!

Хотин ишдан келса, эри
уйда телевизор кўриб ўтирар-
ди. Бурчақда эса бегона бола
кўғирчоқ уйнарди.

—Нима қилганингиз бу, -
жеркиб берди хотини, - боғ-
чадан ўзингизнинг болангиз
қолиб, бегона болани етаклаб
келибсиз-ку!

—Менга қара, шунгаям ва-
ҳима кутарасанми? Барибир
эртага эрталаб яна шу боғ-
чага олиб бориб қўямиз-ку!

Бир чукча трамвай бека-
тида хоҳолаб кулиб турган
экан, ундан “нега куляпсиз?”
деб сўрашибди. Шунда чук-
ча:

—Кондукторни лақиллат-
дим. Билет олдим, лекин
трамвайга чиқмадим, - дер-
миш.

Қадаҳ айланиб эгасини то-
пади.

Тушганингда каратэ
ўнгу сўлга қараб теп.

Бўрни қурут деб ўйлама,
Чўнтагингни бўяма.

Гулни узсанг сўлитма,
Экканларни унутма.

Мулла билганини ўқийди,
Товуқ кўрганини чўқийди.

Абдумалик ИСОМИДДИНОВ
Кўкон шаҳри

ЛОФ

—Мен шунақанги улкан ба-
лиқ тутиб олдим-ки, айтсам
сира ишонмайсиз! Каттали-
ги уч қават уйдек келади,
оғзини очса, бемалол юк ма-
шинаси ҳам кириб чиқа ола-
ди, — дебди сирдарёлик лоф-
чи.

—Мабодо оғзининг ичида
кўм-кўк ўсимликлар йўқми-
ди? — сўрабди иккинчи лоф-
чи.

—Ҳа, бор эди, сиз қаердан
биласиз?

—Э, бўлди, бўлди, ўша сиз
тутиб олган балиқ аслида
бизники эди. Ундан унумли
фойдаланиш учун оғзининг
ичига оилавий пудрат асоси-
да озгина шоли экиб қўйган-

сига мақтанди:

—Мен дунёдаги энг узун
шеърни ёздим. Ўзиям бир юк
машина қоғоз кетди.

—Э, сеники меникининг
олдида ҳолва экан. Мана, бир
вагон қоғоз кетса ҳам. ҳали
шеъримга хотима қўя олма-
япман...

Талаба дўстига деди:

—Лекция пайти кўп ёза-
верганимиздан, ҳозирда чап
қўлимда ёзишни бошлаб, ўнг
қўлимда тугатиб қўйяпман.

—Сизларда унчалик эмас
экан. Бизларда тўрт пара лек-
ция бўлса, биринчи парани
чап қўлда, иккинчисини ўнг
қўлда, учинчи парани чап
оёқда, тўртинчисини эса ўнг
оёқда ёзиб тугатяймиз...

Сирожддин АБДУШАМАЕВ

ИККИ
ОШИНА

Кўрмай-кўрмай бир

куни

Икки ошина дучлашди.

Қулоқ ёзиб соғинчдан

Упишди, қучоқлашди.

Кейин-чи, бир чеккада

Тўйгунча шишалашди.

Сўнг кўрсатиб томоша

Бир-бирин

дўппослашди.

Баҳром МАХМУД
Қарши шаҳри

Севишли нашрларингиз “Муштум”
журнали (индекс — 842) ва
“Афанди” газетасига
(индекс — 590) 2001 йил учун обўна
давом этмоқда!
Илқониятнинг кўлдан
бой бермай
десангиз, обўна бўлишга
шотилинг!

Елена Блавацкая 1831 йили Россиянинг Днепропетровск шаҳрида туғилган. Англия, Америкада яшаган. Уни дунёни кезиб, динларни, диний удумларни ўрганган саёхатчи олим сифатида сизга таниш тирсак, хато бўлмайди. Блавацкаянинг «Тайная доктрина — синтез науки, религии и философии» номи 2 жилдлик асари дунёга машҳур. Қуйида келтирилаётган парча унинг «Из пицчер и дебрей Индостана» деб аталмиш Ҳиндистон сафаридан ҳақидаги йўл очерклари китобидан олинди.

Бомбей шаҳрида Зардўшт ўғлонларининг сўнгги даргоҳи - «Сукунат минораси» бўлиб, у Малабар тепалигининг чўққисида жойлашган.

«Сукунат минораси» парсларнинг қабристонини ҳисобланади. Бунда бойу қашшоқ, нобоб ва арбоб — аёл-эркак ва болаларни ёнма-ён қўйишади. Ва бир неча дақиқадан сўнг уларнинг ҳар биридан склет-суякларгина қолади, холос. Биринчи тўқнаш келган мусофирга бу «минора»даги асрлар давомида ҳукм сураётган сукунат аллақандай оғир ва нохуш таассурот қолдиради. Қаерда форс яшамасин ўша жойларда, айниқса, Сурат деган манзилда бундай иншоотларни учратиш мумкин. Бомбейдаги олтига шундай минораларнинг энг каттаси бундан 200 йил бурун қурилган, кейингисининг қурилганига эса унча узоқ муддат ўтгани йўқ. Бу айлана ва айрим ҳолларда тўрт бурчакли, эшиксиз қурилмаларнинг баландлиги 6 метрдан 12 метргача етади. Фақатгина

қалин темирдан ясалган эшикча туйнук шарқ томонга қаратилган бўлади. Бу даҳмага (минорани форслар шундай аташади) қўйиладиган биринчи жасад бегунҳ гўдакнинг майити ва у албатта, коҳинларнинг боласи бўлиши шарт. Тепаликдаги боғ орасида қурилган мазкур минорага яқинлашишга ҳеч кимнинг, ҳатто қаровчи ва қаровулнинг ҳам ҳаққи йўқ. Улар 30 қадам узоқликда туришлари керак. «Сукунат минораси»га тириклар билан умуман гаплашмайдиган, қўл билан тегмайдиган, ҳатто одамларга яқинлашмайдиган (яъни одамлар билан тиллашишни қонун таъқиқлаган) нассесалар¹ (тобут кўтарувчилар)гина кириб чиқади. Улар мархумнинг бой-камбағаллигидан қатъий назар, эски ва оқ матоларга ўраб олиб кирадилар. Мархумни бутунлай ечинтириб, уни уч айлананинг бирига қўйишади-да, бирор сўз ҳам айтмай ўша сукут билан ташқарига чиқишади. «Минора» тирқиши кейинги мархумгача ёпилади, қафан ва латталар шу заҳотиёқ ёқиб ташланади. Оташпарастларда ўлим ўз ўлчамларини йўқотган ва ўлик уларда фақатгина жирканиш уйғотади. Агар беморнинг вақт-соати яқинлашишини сезиб қолишса, уйдаги барча яқинлар руҳнинг жасаддан ажралишига халақит бермаслик ва шунингдек тирикнинг мурдага тегиб кетиб ўзини булғамаслиги учун ундан йироқлашади. Биргина коҳин жон таслим қилаётган кишининг қулогига пичирлаб «Авесто»нинг панд-насихатларидан «Ашем Воху» ва «Ято ахуваре»ни ўқиб, бемор ҳали жон таслим қилмай чиқиб кетади. Кейин итни етаклаб кириб, ўлаётган кишининг юзига мажбурлаб қаратишади. Бу удум сак-дид (ит қараш) деб номланади. Жасадда жойлашиб олиш учун

унинг жони чиқишини кутиб турган Друкс Насу (ёвуз жин) тирик мавжудотлар орасида итнинг нигоҳидангина кўрқади... Бироқ бундай пайтда ўлик билан ит орасида бирор кишининг сояси тушиб қолмаслиги керак, чунки соя ит нигоҳларидаги қувватни йўқотади ва жин бундай имкониятдан фойдаланиб қолиши мумкин. Форс қаерда ўлмасин, уни олиб кетгани қўлларида эски қопларни кўтариб нассесалар келгунча ўша жойда қолаверади. Мурдани ёпиқ темир тобутга (ҳамма учун битта) солиб даҳмага олиб боришади. Агар даҳмага олиб борилганлар ҳали тирик эканлиги тақдирда ҳам (бу ҳол учраб туради) бу ёруғ дунёни бошқа кўрмайдилар. (Бундай пайтда нассесалар уни ўлдиришади. Кимки ўлган ҳисобланиб, «минора»да бўлиб, жонсиз танадек булганса, унинг ёруғ оламга қайтиши мумкин эмас, у бутун жамиятни булғайди²). Ўликнинг қариндош-уруғлари тобутнинг орқасидан юришади ва «минора»га 90 қадам қолганда тўхташади. Тирқиш олдида нассесалар узоқда турган коҳиннинг дуоларини жўр бўлиб такрорлашади ва ит билан бўлган удум яна бир бор такрорланади. Бомбейда айнан шу маросим учун ўргатилган итни «минора» тирқишининг олдида боғланган ҳолда сақлашади. Кейин нассесалар тобутни ичкарига киритишиб, мархумни чиқариб жинси ва ёшига қараб алоҳида ўринга қўйишади.

Биз икки марта «ўлиш» ва бир марта

нитдан ясалган супанинг ўртасида чуқур, сувсиз қудуқнинг тарновга ўхшаб қурилган темир панжараси орасидан қорайиб кўринади. Унинг атрофида деворга томон кетган нишаблик бўлиб, қудуқни ўраб турган учталиқ ҳалқада учта доира ўйилган, яъни уларнинг ҳар бирида тобутсимон жойлар бор. Бундай жойлар 365 та қудуқ бўйидаги биринчи доирада (60 см энлиликда) болалар қўйилади: ўртадагиси (1 метр энлиликда) - аёллар; учинчи (1,5 метр энлиликда) доирада эркаклар қўйилади. Ушбу учталиқ доира Зардўштийликдаги асосий уч эзгу ишлар: «саховатли ишлар», ёқимли сўзлар ва покиза фикрлар»га хизмат қилади. Охириги доира болаларга, биринчиси эса эркакларга мўлжалланган.

Оч калхатлар тўдаси сабаб бир соатга етмайдиган фурсатда суяклар гўштининг сўнгги заррасигача тозаланади ва икки-уч ҳафта ичида иссиқ иқлим склетни шундай қуриладики, улар сал тегиниш билан тупроқкулга айланишади. Шундан кейин уни қудуққа тушириб юборишади. Бунда на бир бадбўй хид ва на вабонинг ёки бошқа юқумли эпидемияларнинг тарқалишига йўл берилмайди. Бу услуб жасадни ёқишга нисбатан ҳам тўғрироқ, чунки жасадни ёқиш натижасида ҳавода кучсиз бўлмаса-да, ёқимсиз хид қолади. Форслар «Она замин»ни ўлак-са билан боқмасдан, Арман-ти³ (замин)га буткул тозаланган хокни беришади. Зардўштийликда заминга нисбатан ҳурмат шу даражада юқорики, одам-

ларга «ҳар бир дон учун юз маротаба кўп дон» ҳадя қиладиган «Сигир энага» булғамаслиги керак. Муссон (инжил) даврида 4 ойлаб тинимсиз ёққан ёмғир склетлар ёнида калхатлар қолдирган барча ахлатларни ювиб қудуққа туширади ва сув ерга тозаланиб (филтрланиб) сурилади. Бунинг учун қудуқ тубига қўшилган гранит плиталар сувни тозаловчи қумтош ва тошқўмир билан қопланган.

«Из пицчер и дебрей Индостана»
китобидан таржима

¹ Бу бахтсиз одамларнинг ахволоти бизнинг жаллодларимиздан-да аянчлироқ. Дунёдан ажралиб яшаб, энг аянчлиси, ташқи дунё билан умуман мулоқотда бўлишмайди. Улар бозордан озик-овқат сотиб олишолмайди, чунки ўзлари учун овқатни ҳам ўзлари топиб ёйишлари керак. Улар шаҳар кўчаларида ўликларни олиб кетиш учунгина юрадилар. Нассесалар бошқалардан бегоналарча туғилишади, уйланишади ва жон таслим қилишади.

² Худди шундай воқеаларнинг такрорланиб туришидан форслар янги қонун чиқарилиши лозимлиги ҳақида қайғуришади. Янги қонун биринчидан, тирилганларнинг тириклар ҳаётига қайтиши, иккинчидан нассесалар «минора»нинг бирдан-бир тирқишини қулфламай собиқ ўликнинг қочишига имкон яратиш керак эди. Ажабки, ўликнинг суякларини бир фурсатда тозалайдиган калхатлар, ҳали ўлиб улгурмаганга тегишмайди ва қичқирганча четга учиб кетишади.

³ Арманти «Сигир-энага» (ёки «Боқувчи сигир»). Зардўштыларнинг ўғитича, деҳқончилик энг олийжаноб ва худога севимли машғулоти.

Елена БЛАВАЦКАЯ СУКУНАТ МИНОРАСИ

«дафн қилиш» маросимига қатнашдик. Бундай пайтда форслар европаликнинг диний маросимларида қатнашиши ҳаром бўлишини таъкидлайдиган хиндлардан кўра марҳаматлироқ ҳисобланишади.

Қандайдир бой хотинни дафн этишганда, бизнинг танишимиз «минора» қаровчиси - Н.Байранжи бизни ўз уйига таклиф қилди. Шундай қилиб «минора»дан қирқ қадамча нарида - Байранжининг айвонидан туриб барча удумларини кўрдик. Унинг ўзи бу «минора»да кўп йилдан буён хизмат қилса-да, ҳали бирор марта у ерга кирмаган, ҳатто яқин бормаган экан. Итнинг мархумга «қараш» маросими тугагунча биз яширин жирканиш сезгиси билан даҳма узра учиб юрган калхатлар тўдасига қараб тургандик. Мурда ичкарига қўйилгач, калхатлар «минора»га учиб киришар ва тумшукларида одам гўштининг қонталаш парчасини олиб учиб чиқишарди... «Сукунат минораси»да уя қўйиб олган бу калхатлар атайлаб шу маросим учун Персиядан келтирилган экан. Ҳиндистондаги калхатлар эса зардўштийлик қонунларига мувофиқ тезликда ўликнинг гўштини суягидан тозалай олишмас, яъни етарлича йиртқич эмас ва кучсиз ҳисобланаркан. Айтишларича, суякдан гўштни тозалаш жараёни бир неча дақиқадан ошмас экан...

Маросим тугагач, бизни бошқа бинога олиб боришди. Унда унчалик катта бўлмаган столнинг устида даҳманинг ички қурилмалари билан ёғочдан ясалган ажойиб модели бор эди. Бу модел орқали биз «Минора»да нима бўлганлигини энди бемалол кўз ўнгимиздан ўтказардик. Ер устида қурилган тўрт бурчакли тутун мўрисиини тасаввур қилсангиз бўш «минора»нинг қурилиши ҳақида тушунчага эга бўласиз. Гра-

“БОЛАЛАР ГИЁҲВАНДЛИК, ИЧКИЛИКБОЗЛИК ВА СПИДГА ҚАРШИ”

Республика ёшларининг “БИОЭКОСАН” ўқув-услубий мажмуаси, “Қалб садо-си” жамоатчилиқ жамғармаси, “Оила” тиббиёт маркази ва бир қатор халқаро ташкилотлар ҳамкорлигида “XXI асрга — гиёҳванд моддаларсиз, СПИДсиз (ОИТС)” дастури асосида республика ўқувчи-ёшлари ўртасида “Болалар гиёҳвандлик, ичкиликбозлик, кашандалик ва СПИДга қарши” шиори остида танлов ўтказилмоқда.

Унга тайёрланган рас-

Diqqat, tanlov!

млар А4 (альбом варағи) ёки А2 (плакат) тарзида бўлиши ҳамда иштирокчилар акварель, туш, гуашь, рангли бўр ёки қора қалам, мой, бўёқ, фломастерлардан фойдаланишлари мумкин. Танлов иштирокчиларининг ёши 10-18 ёшда бўлиши керак.

Азиз ўқувчилар! XXI аср бўсағасида зарарли иллатларга қарши ўз нафратингизни билдиринг. Шунинг унутмангки, ушбу танлов ғолибларининг асарлари 10000 нусхада нашр этилиб, улар ташкилотчилар томонидан махсус совғалар билан тақдирланадилар.

Шошилинг, расм намуналари шу йилнинг 15 декабригача қуйидаги манзилга юборилиши лозим:

700027, Тошкент шаҳри, Ўзбекистон кўчаси, 98-уй. “БИОЭКОСАН”.

Маълумот учун телефонлар: 41-27-23, 45-73-56, 136-08-01.

БУЮК АЖДОДЛАР РУҲИ БИЗНИ ҚўЛЛАСИН

Кеча Ўзбекистон Давлат жаҳон тиллари университетида ана шу мавзуда талабалар илмий-амалий анжумани бўлиб ўтди. Тадбирда университет ректори Ж.Бўронов, проректор, Олий Мажлис депутати Г.Боқиева ҳамда профессор, ўқитувчилар иштирок этишди. Анжуманда халқаро журналистика факультети талабалари шу кунларда юртимизда кенг нишонланаётган буюк аجدодларимиз Аҳмад ал-Фарғоний ҳамда Имом Мотурудийларнинг юбилейи муносабати билан, шунингдек миллий истиклол мафқураси, ёшлар тарбияси ва буларга ғов бўлаётган ваҳобийлик, «ҳизбут таҳрир», терроризм каби тушунчалар мавзуларидаги маърузалар билан чиқишди. Тадбир сўнггида баҳс, мунозара бўлиб ўтди.

**Фарход ИРДАШЕВ,
“Маърифат” мухбири**

Internet

Биз дин ташвиқотчилари ҳақида сўз юритмоқчи эмасмиз. Мақоламиз қахрамонлари — бу дунёнинг ҳар бир бурчагида яшовчи аҳолини ҳозирги замон талаби бўлган Интернет тизими билан таништиришга хизмат қилувчи кишилар. БМТга қарашли UNV (United Nations Volunteers) ташкилотидан компьютер асбоб-ускуналари ва ойига 800 дан 1500 долларгача стипендия олиб, юзлаб одамлар шу мақсадда дунё кезишади. Шундай жаҳонгашта инсонлардан бири Шон Ошнердир. У БМТнинг Инфор-

компьютер маркази очади. Кўп одамлар "Интернет деган ўргимчак тўри ўзи қанақа экан-а?", дея ушбу марказга ошиқади. Компьютерларда ва умуман, Тармоқда ишлашни ўргатиш учун у ерга UNVнинг махсус командаси юборилади...

Хуллас, Интернет тарғиботи ривожлангандан ривожланиб бормоқда. Савол туғилади: бу яхшими ёки ёмон?

Интернетнинг афзалликлари тўғрисида гапирсак, адоғига етолмасак керак. Салбий то-

ЗАМОНАМИЗ МИССИОНЕРЛАРИ

мацион Технологиялар Хизмати (United Nations Information Technology Service) махсус дастури доирасида икки ҳафта Арабистон чўлларида бўлди. Шундай қилиб, саҳродаги Сафвий қишлоғида илгари у ерларда умуман қорасини ҳам кўрсатмаган компьютер коммуникацион маркази пайдо бўлади. Шон Ошнер у ерга ўзи билан Pentium II ва Pentium III маркали 20 та компьютерни олиб келади ва 2 минг нафар кишини Жаҳон тармоғи билан таништиради. Шон ишонадики, бу маҳаллий аҳолининг саводини анча оширади ва тиббий хизматдан фойдаланишларини енгиллаштиради, қолаверса, Интернет уларнинг унча-мунча маблағ ишлаб олишларига имконият яратади.

Бундан олдин Ошнер Мисрда бўлганди. Ал-Қор қишлоғида 100 минг кишига атиги 400 телефон аппарати тўғри келишини кўриб, "миссионер" ҳайратдан ёқа ушлаганди. Бир неча вақт ўтгач, Шон қишлоқдан унча узоқ бўлмаган миллион кишилик аҳолиси мавжуд Загазиго шаҳрида биринчи

монлари-чи? Интернетнинг энг кўрқинчлиси, шундаки, у жуда катта психик қуролга айланиши мумкин ва уни ҳар ким турли мақсадларда қўллаш олади, ҳатто ўз гаразли ғояларини ташвиқот қилиши ҳам мумкин.

Тарихдан маълумки, 30-йиллар бошида Олмония ганим ҳудудига радиоприёмникларни тарқатиб юборарди. Мақсад — ўз дастурларини ўша ер аҳолисига радио орқали сингдириш. Ўшанда бу усул анча қўл келиб, айрим шаҳарлар аҳолиси босқинчиларга очик табассум билан пешвоз чиқиб келишарди.

Юқоридаги гаплар билан биз UNV мақсади ҳам шу кабилар, деган фикрдан йироқмиз, албатта. Аммо, дастлабки кўринишдан жуда беозор бўлиб кўринган кўп нарсалар бора-бора тахдиқ солиб келимизда. Бунинг учун асриликнинг буюк ихтироси бўлиш автомобилни эслаш кифоя. Ҳозирда кўпайгандан кўпайиб бораётган темир тулпорлардан чиқаётган тутун дастидан нафас олиб бўлмайди... Ишқилиб, халқимиз айтганидек, охири бахайр бўлсин!

ЕР ЮЗИДА

Франция ва Ирландиядаги "мол кутуриши"нинг ёйилиши ҳақидаги янги далиллар маълум қилиниши муносабати билан Испания ўз ҳудудига ушбу мамлакатлардан мол гўшти импортини қатъиян ман этиш чораларини кўришга аҳд қилди, деб маълум қилади Испания ҳукумати.

Хитойда бу ой истеъмол молларига бўлган нархларнинг сезилмас даражадаги пасайиши қайд этилди. Давлат статистик бошқарувининг маълумотларига кўра, мамлакатда октябрь ойида озик-овқатларнинг нархи сентябрдагига қараганда 0,7 фоизга тушган.

Осиё банки раҳбарияти (ОБР) Ўзбекистонда узунлиги 341 км. бўлган Самарқанд—Бухоро ҳудуди бўйича чўзилган темир йўлни модернизацциялаш лойиҳаси учун мамлакатимизга 70 миллион доллар миқдорида кредит ажратишни маъқуллади, деб маълум қилинади ОБР пресс-релизида.

Хитойдаги Гуанси-Чжуан автоном ҳудудининг бошқарув-идора марказида савдо-сотиқ-иқтисодиёт ярмаркаси бўлиб ўтади. Хабар берилишича, ярмаркада чет эллик ва маҳаллий инвестицияларни жалб этиш учун 267 лойиҳа намойиш қилинади. Лойиҳаларга қўйилган маблағ 16,2 миллиард юанни ташкил этади (1 АҚШ доллари = 8,2768 юан). Ярмаркада АҚШ, Франция, Олмония, Швейцария, Япония ва бошқа давлатлардан 1300 тадбиркор (улардан 300 нафари бизнесменлардир) иштирок этади.

АҚШда автомобилларнинг ноқонуний савдосотиғи билан шуғулланган бир гуруҳ қаллоблар хибсга олинди. Бу гуруҳ бошида Россия ва Украинадан келган иммигрантлар турган. ФКБ берган маълумотларга кўра, кўзбўямачилар бошқа иммигрантлардан арзон нархда машина сотиб олиб, сўнг уни бутунлай ёки қисман пулларди. "Темир тулпор"ларнинг собиқ эгалари эса улардан машиналари гўё ўғирлаб кетилганини маълум қилишарди ва шу билан суғурта ҳақини олишарди. Полиция 22 нафар кишини қўлга туширди, яна 15 кимса қидирилмоқда.

Tuyg'u

ЭЛЛИГИНЧИ НИКОХ

Муҳаббат — ажиб туйғу. Уни барча ўзича талқин қилади, исботлайди. Қуйидаги воқеани ҳам ўқиб кўринг-а.

Теннеси(АҚШ)лик эр-хотин Дэвид ва Лорен Блэрлар илк бора 14 йил муқаддам турмуш қуришганди. Бу уларга жуда ёқиб тушган шекилли, энди Блэрлар... 50-мартаникохдан ўтишмоқда!

"Биз илк маротаба Калифорнияда никоҳимизни рўйхатдан ўтказиб, сўнг ота-оналаримиз учун атайлаб Чикагода тўй қилгандик. Асал ойида Лас-Вегасда бўлдик. Ва ўша ерда яна турмуш қурдик", — деб ҳикоя қилади бахтли кўёв.

Бора-бора бу ҳол одатга айланиб, ёшлар, ҳатто ҳафтада икки-уч марта ҳам тақдирларини бир-бирлари билан боғлашарди.

"Биз бир-биримизни жудаям севамиз, — дейди "малакали" келин, — Менинг эрим — ажойиб, нодир киши. Чунки ҳеч ким бир аёлга бир мартадан ортиқ уйланолмайдиди!"

Уларнинг эллигинчи тўйи маҳаллий театр саҳнасида Шекспирнинг "Ромео ва Жульетта" трагедияси ижро этилгач, ўша ерда бўлиб ўтади. Қўша қаришсин!

Muammo

АРОҚХҲҲҲ ХУРУЖИ

Буюк Британия Соғлиқни сақлаш йўлидаги тадқиқот институтлари олимларининг берган маълумотларига кўра, ушбу мамлакатда ичкиликбозлик хатарли даражада авж олиб кетаётган экан. Британиядаги ҳар йигирманчи(!) киши — алкоголик (пиёниста).

— Сўнгги йилларда, — алам ила эътироф этади доктор Эрик Эпплби, — спиртли ичимликлар истеъмол қилиш оқибатидаги ўлимлар сони 67 фоизга ошган.

Статистикага кўра,

беш нафар "отиб турган"лардан тўрт киши маст ҳолда ўзига жароҳат етказар экан (атайлаб эмас, албатта. Масалан, йиқилибми, машинасини у ер-бу ерга урибми...). Бундан ташқари, мамлакат саноати ходимларининг "шиша"га "кўнгил қўйган"лиги оқибатида ҳар йили 4 миллион доллар йўқотади. Ҳозир дўхтирлар ҳукуматни зудлик билан "ичкиликбозлик эпидемияси"ни тўхтатиш чораларини қўллашга чақиришмоқда.

Salomatlik

Маълум бўлишича, грипп вируслари билан ҳар йили (асосан совуқ кунларда) ер юзининг 15 фоиз аҳолиси зарарланар экан. Энг кўрқинчлиси, бора-бора бу касаллик ўзини "такимиллаштириб" бормоқда. Масалан, шу йилнинг октябрида Бутунжаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти (БССТ) қуйидаги маълумотни эълон қилди. Унга кўра, 2000-2001 йилларда грипп вирусининг янги кўриниши пайдо бўларкан. Юқоридаги гаплар гриппнинг қуйидаги хусусияти инobatга олинган ҳолда айтилганди: Ушбу вирус ҳар 30-35 йилда ўзининг илгаригиларидан анча фарқ қилувчи янги кўринишини "кашф" этади. Бундан нима кутиш мумкин? Гап шундаки, илгариги гриппга қарши ишлаб чиқилган дори-дармонлар "янги вирус"нинг олдини олишга ожизлик қилиб қолиши мумкин, кўпчилик одамларда эса ундан муҳофазаланиш табиий иммунитет ривожланмаган бўлади.

Вируснинг янги кўриниши БССТнинг фикрича, алал-оқибат 1918-1919 йилларда авж олган эпидемия — гриппнинг бир тури бўлган пандемияга олиб келиши мумкин. Бу H1N1

вируси орқали келиб чиққан ва "испан касаллиги" дея ном қозongan пандемиянинг энг оғир кўриниши эди. Ўшанда "испан касаллиги" бутун дунёни қамраб олганди. "Испан касали"нинг ғайритабиий хусусияти шундан иборат эдики, у кўпинча ёшларни "хуш кўрарди" (одатда, гриппдан биринчи галда кичик болалар ва қариялар оғрирди). Бу дарди бедаводан ўшанда умумий ҳисобда сай-

ўрганиб чиқишди. Яқинда эса матбуотда олимлар 80 йил "ухлаб ётган" вирусни аниқлашганлиги ҳақидаги маълумот чиқди.

Шундай қилиб, мутахассисларнинг фикрича, "испан дарди"га ўхшаш касаллик яна хавф солмоқда.

Бу дардининг олдини олишнинг иложи борми? Шу йилнинг сентябрида Крит оролида грипп касаллигининг олдини

ГРИПП ХАВФ СОЛМОҚДА...

ёрамизнинг 20-40 фоизи жиддий зарарланган.

Ўшандан бери бу вирус ўзини кўрсатмади. Бир неча ўн йилликлар давомида бактериологлар қандай қилиб "испан" бедавасининг оксидини ажратиш масаласи устида бош қотириб келишган. Шу мақсадда тадқиқотчилар музлатилган мурдаларни ҳам текшириб,

олиш назоратидаги мавжуд муаммоларга бағишланган IV Халқаро Конгресс бўлиб ўтди. Ушбу анжуман БССТ раҳнамолигидаги Халқаро илмий фаолият гуруҳи томонидан уюштирилганди. Конгрессда грипп профилактикаси ва ундан соғайиш масалалари ҳақида сўз юритилди. Олимлар бунда энг самарали усул ҳозирги кунда фақатгина вакцинация

ХИЛЛАРИ ХОНИМ СЕНАТДА

Купчилик АҚШнинг биринчи ледиси, президентнинг рафиқаси Хиллари Клинтонга нима етмайди, тинчгина уй ишлари билан машғул бўлиб, жимгина юраверса бўлмайди, деб уйлаш табиий. Чунки бир неча ойлardan буён Хиллари хоним АҚШ конгресси сенатидан жой олиш учун кураш олиб бораётганлиги. Кунги кеча эса АҚШ фуқаролари президент сайлови билан овора бўлиб, мамлакатда бошқа бир сайлов ҳам ўтказилганига ўнчалик ҳам аҳамият бермади. Билл Клинтоннинг рафиқаси Хиллари Клинтон Нью-Йорк штатидан сенатда бўлиб сайланди. Нью-Йорк штати аҳолиси ўз манфаатларини Капитолийда ҳимоя қилиш учун Хиллари хонимга ишонч билдирди.

Хиллари хонимнинг рақиби давлат Нью-Йорк штати мэри

Mish-mishmi, yo...

Рудолф Жулиани эди. Бироқ у апрель ойида қўққисдан кураш майдонидан чиқишини эълон қилди. Маълум бўлишича, республикачи Р.Жулиани рақ кассаллигига йулиққан экан. Сўнгра унинг ўрнини АҚШ конгрессининг вакиллар палатаси аъзоси Рик Лазео эгаллади. Гарчи Хиллари Клинтон Нью-Йоркда туғилмаган бўлса-да, у ушбу штат аҳолисининг ишончини қозонди. У сайловолди компаниясини фаол олиб бориш учун Нью-Йорк штатини тарқ этмади. Ҳатто Хиллари хоним мазкур штатдан 1.7 миллион долларга уй сотиб олиб, шу ерда яшай бошлади.

Хиллари Клинтон сайловолди талбирларида штатдаги мавжуд муаммоларни ҳал этишга бор куч ва гайратини сарфлашини маълум қилган. Мактаблар, соғлиқни сақлаш тизими, қурул савдосини назорат қилиш Хиллари Клинтон сенатда ҳал қилиши лозим бўлган муаммолардир. Галабага эришган Хиллари хоним биринчи довондан ошди. Эндиги довонлар эса олдинда.

Рустам ЭҒАМОВ,
ЎзДЖТУ халқаро
журналистика факультети
талабаси

Бир араб хотуннинг қизини куёвга топширган вақтда этган насиҳатларини бизнинг қизларимизга айтишга ярарлиқдир. Насиҳатлар ҳам гўзалдир.

У айтадики, қизим! Улфат этган уйингдан чиқдинг. Танимаган кишига йўлдош бўлдинг, энди ушбу йўлдошингга сен ер бўл! У сенга кўк бўлур, сен ер каби остида тур! У сенга кўк шаклидаги соя бўлиб турур, шифоли ёмғирлари билан кўк ерни роҳатлантиргани каби, у ҳам сенга марҳаматли бўлур демакдир. У сенга терак бўлур, сен унга канизак бўл! У сенга қул бўлур, тоқати етмаган нарсалар учун уни зўрлама! Чунки бундай иш аччиққа сабаб бўлур. Ундан йироқ бўлма, ўзингни унутдирасан. На қадар яқин бўлса, сен ҳам шу қадар яқин бўл! Унинг димоғини эски ҳидлардан, қулогини ёмону заҳарли пичинг сўзлардан сақла. Покизаликка одат қил. Сендан ҳар вақт хушбўйлик келиб турсин. Сўзингни ширин, юзингни очик қил, эринг яхши ва мулоим сўзлардан бошқа нарсани сендан ҳеч эшитмасин. Эски кийим ва рағбатсиз қиёфа билан эринг кўзига қуринма. Одати қуриниш вақтларида эринг сени рағбатсиз равишда кўрмасин. Араб хотунининг насиҳати ушбу ўринда тугади.

Яна хотунларга шулар лозим бўлади: эр бир иш билан банд бўлиб, бехосдан хотунга аччиқланган вақтларида сабр этмоқ, аччиқни ютиб чидамоқ ва бунинг учун ҳам Аллоҳ Таолодан эзгуликни умид эт-

O'quvchi(qizi)ngiz qulog'iga ayting

моқ.

Яна бир араб шоири ўз хотунига айтади: "менинг аччигим чиққан вақтда мени кечир, ўзингни тий, мени қўрқитаман ва мендан устун келаман деган фикрга бориб менинг аччигимни баттар чиқарма. Биласан-ку, мен сени доим ёқтираман. Шундай вақтда менга жавоб қилмай, жимгина тур. Гарчи шундай қилиб мендан устун бўлмоғинг эҳтимол бўлса-да, аммо менинг аччигимни орттириб, катта зарар этишинг ҳам мумкиндир. А ч ч и қ

чиққандан кейин нима бўлишини билмассан. Бу вақтда менинг сенга бўлган муҳаббатимни сундираман: муҳаббат билан нафрат бир кўнгилга сиймас, нафрат бор кўнгилда муҳаббат турмас, чиқади-кетади".

Эзгу хотунлар, эрларига кўзлари тушганда, очик чеҳралари билан шодлантирадилар. Топширган юмушларини ихлос билан қабул қиладилар. Эрлари сафарда бўлса, ўзини ҳам, эрининг

молини ҳам яхши сақлайдилар, фарз намозларини ўқийдилар, ўзларини ҳарому одобсизликдан пок тутадилар. Қилган хизматлари билан эрларига миннат қилмаслар (мен ундай қилдим, бундай қилдим, қадримни билмайсан, демаслар). Бирга ҳаёт кечирмоқ мумкин бўлган ҳолатда талоқ сўрамаслар. Эрларига ўз вақтида емоқичмоқ ҳозирлайдилар, кийимларини ювадилар, таҳорат суви ҳозирлайдилар. Оилада сарф-харажат хусусида эрларини кўнгилга қайгу ва ҳасрат солмаслар, ҳатто эрларига овозларини баланд қилиб сўзламаслар, балки мулоиму очик юзлик ва латофат билан сўзларлар. Эрларининг уйлари ташлаб, чиқиб кетмаслар. Ҳаттоки, ота билан онага, бошқа ҳурматли қариндошларга борган вақтда эрларидан сўраб, рухсат олиб борадилар. Пулни бекорга исроф қилмайдилар, ортиқча харажат қилмайдилар, ҳаттоки эрларидан рухсат бўлмаса, унинг молидан хайр-садақа ҳам бермайдилар.

Эрларининг болалари бўлса, уларга жабр-зулм қилмайдилар.

Бу сифатли эзгу хотунлар, гарчи оз бўлсаларда, аммо дунё юзида борлар. Бундай ҳурматли хотунларга тўғри келган эрлардек бахтли кимса ҳеч бўлмас.

**"Муошарат
одои"дан олинди.**

РАШКНИ «ДАВОЛАСА» БЎЛАДИМИ?

Рашк муаммосини урганган жаҳон олимларининг купчилиги уни "сотиб олинган хасталик", деб ишонадилар. Бугун гайритабиий, деб аталаётган рашк ҳақиқий ёки тасаввурдаги бевафоликка нисбатан шунчаки ута таъсирланишдан иборат эмас, балки муайян ҳиссий туйғуларга қуника олмаслиқдир.

Рашкни улчаш мумкин, деб ҳисоблайди Моделен дорулфунунинг руҳиятшуноси Падмал де Сильва. Унинг 10-15 фоиз мижозлари учун рашк чинакамга мусибатдир. Улар орасидаги баъзи бир беморлар рашкнинг паталогик шакли ўз аломатларига қура психоз-руҳий хасталикка яқин туради.

Ҳад билмайдиганлар тоифасига ҳеч қачон рашк қилмайдиганлар қиради. Дарвоқеа Отелло Дездемонани улдирган бўлса-да, унда рашкдан авзон бўзилдиган, кўнгли ғашланган аломатларни кузатишмаган. Шунинг учун ҳам А.Пушкин "В.Шекспир фожеаси шундан иборат эдики, унинг қаҳрамони рашкчи эмасди", деб айтади. Бундайлар жуда кам учраса-да, аммо қўрқуликдир. Руҳшунос мутахассисларнинг фикрига қура, бундай тоифадаги беморларни даволаш ҳеч қандай самара бермаслиги мумкин.

Қуришиб турибдики, эркакларга қараганда аёллар бу туйғуга кўпроқ мойилдирлар. Тўғриси, таъсир ўтказиш мавқеи кучсизроқ бўлганларнинг кўпроқ рашкчи бўлишлари қузма ташланади. Хусусан, оилада етакчилик қилаётганлар эса, бари бир эркаклардир. Аммо шундай бўлса ҳам улар ҳеч бир сабабсиз дамба-дам рашк қилаверадилар. Шу сабабдан бўлса керакки, инглиз шоири Уильям Блейк рашкни "турқи-тасқара", деб айтган.

КАРАМ ТУЗЛАШ

Етилиб пишган, қаттиқ карам бошлари танлаб олинди, хом ва эзилган барглари, ўзаги олиб ташланади. Кейин карам майдалаб тўғралади.

Тўғралган карамга туз аралаштириб, 15 дақиқа усти ёпиб қўйилади. Кейин кўлда эзиб юмшатилади-да, сомон шаклида тўғралган қизил сабзи, лавр япроқлари ва йирик мурч аралаштириб сирланган идишга жойланади. Карам айнимаслиги учун уни зичлаб жойлаш керак.

Устига карам барглари ёзилади, товоқ, сирланган туңука лаган ёки тоғорача ёпилиб, тош билан бостириб қўйилади. Тузланган карам ачий бошлагач, газли чиқариб юборилади.

Тузланган карам устига доимо сув чиқиб туришини кузатиб бориш керак. Агар карамдан жуда кам сув ажралиб чиққудек бўлса, унга (бир стакан қайнаган сувга бир чой қошиқ туз аралаштириб) намақ куйиш керак. **Oshxona** чиққан кўпик олиб ташланади, товоқ ва тош қайноқ сув билан ювилади.

Масаллик: 1 кг карамга бир ёки ярим ош қошиқда туз, 300-400 грамм сабзи, лавр барги, йирик мурч таъбга қараб солинади.

Сабзавот ва кўкат қайнатилаётган сувга бир чимдим ош содаси (тахминан 1 кг сабзавотга ярим ошқошиқ) солинса ранги сақланиб туради.

Петрушка, укроп, кашнич каби ошқўқларни ҳар қандай иссиқда ҳам бир неча кун янги узилгандек сақлаш мумкин. Бунинг учун ошқўқни суви силқитилиб, қуруқ кастрюлда қопқоғини зич ёпиб сақлаш керак.

Гуруч ва унга мита ёки зарарқунанда қўнғиз тушмасин десангиз, бунинг йўли осон. Ун ёки гуруч сақланаётган қопга 2-3 бош саримсоқни тозалаб, ташлаб қўйилса кифоя.

Муртак безининг шамоллаши юқумли аллергия касалликлари қаторига қиради. Шунинг учун алергик процессни сусайтирувчи ва қон томир деворларини мустаҳкамловчи дори ҳамда "С", "В" витаминларини қабул қилиш тавсия этилади. Томоқни фурациллин ёки чой содаси эритмаси билан қунига 4-5 марта чайиб туриш лозим. Бемор истеъмол қиладиган овқатлар суёқ, енгил ҳазм бўлувчи, витамин ва

Maslahat

АНГИНА

оқсил моддаларга бой бўлгани маъқул.

Болалар асосан бир ёшга тўлгандан кейин ангина билан оғрий бошлайди. Бир ёшгача бола ангина билан кам оғришига сабаб, унинг организмда она қонидан ўтган, касалга қарши

курашувчи таначалар ҳали ўз кучини йўқотмаган бўлади. Бола ўсиб, ривожлангани сари, агар у нимжон бўлса, касаллик келтириб чиқарувчи микробларга қарши кураша олиш қobiliяти суст бўлади. Муртак беи шамоллашининг олдини олиш учун танани аста-секин чиниқтириш, гимнастика билан шуғулланиш керак. Оғрик тишларни ўз вақтида даволатиш зарур.

БУНАҚАСИ КАМДАН-КАМ

“МЮ”нинг Англия премьер лигасидаги кўп йиллик муваффақиятлари учун таникли тренер Алекс Фергюссонга Британия қироличаси Елизавета II томонидан рицарь унвони берилди. Бундан руҳланган “МЮ”нинг бошқарувчиси Питер Кенион футбол тарихида биринчи марта мураббийга шартнома муддати умрбод этиб тайинланганини маълум қилди.

НАМАНГАНДА ХАЛҚАРО ТУРНИР

Кеча гуллар шаҳри Наманганда Бобораҳим Машраб хотирасига бағишланган вилоят ҳокими соврини учун кураш бўйича халқаро турнир старт олди. Ғолибларга бериладиган 250 минг сўмгача пул мукофотлари учун беллашувларда ўзбекистонликлар бир неча давлат вакиллари билан гиламга тушади.

ЭРКИН КУРАШ

Кеча, шунингдек, Бухорода ҳам эркин кураш бўйича Ўзбекистон кубоги баҳслари бошланди. Мусобақада юртимизнинг 300 га яқин курашчилари иштирок этишмоқда. Ғолиб ва совриндорлар якшанба кuni аниқланади.

ЎЗБЕКИСТОН 65-ЎРИНДА

15 ноябрь кuni ФИФА терма жамоаларнинг янги рейтингини эълон қилди. Унга кўра Ўзбекистон терма жамоаси 65-ўринни банд қилиб турибди. “Қўшни”лардан Россия (21), Украина (31), Грузия (64) биздан юқорида, осиеликлардан эса Япония (34), Саудия Арабистони (35), Жанубий Корея (39), Эрон (40).

ЧЕМПИОНЛАР ЛИГАСИ САРҲИСОБИ

Биринчи гуруҳ босқичидаги 96 ўйин мобайнида дарвозалар 292 марта ишғол этилди. Бу кўрсаткич ўртача ҳар бир учрашувда 3,04 голга тўғри келади.

Фақатгина Испаниянинг “Депортиво” жамоасига баҳсларни мағлубиятсиз якунлаш насиб этган бўлса, “Спортинг” умуман ғалаба қозона олмади.

Энг мурасасиз деб “Спартак”, “Андерлехт”, ПСВ, “Шахтёр”, “Лион” ва “Олимпиакос” жамоалари

топилди. Ушбу жамоалар бирон марта ҳам ўз рақиблари билан бўлган учрашувларда дурангга “рози” бўлишмади.

Маҳсулдорлик борасида “Реал”га тенглашадиган жамоа топилмади. Қироллик клуби аъзолари ўз рақиблари дарвозасига 15 марта аниқ зарба беришга муваффақ бўлишди. ПСЖ-14, “Русенборг”, “Барселона”, “Монако”, “Лацио” 13 тадан тўп киритишиб, кейинги ўринларни банд этишди.

Шуниси қизиқарлики, “Русенборг”, “Барселона” ҳамда “Монако” жамоалари кўп гол урганларига қарамадан лигани тарк этишди.

Гуруҳлар орасида “Д” ва “Г” гуруҳлари энг маҳсулдор натижани қайд этишди. Ушбу гуруҳларда иштирок этган жамоаларнинг киритган жами голлари 42 тани ташкил этди. “С” гуруҳидаги клублар томонидан эса дарвозалар бор-йўғи 24 бор “ишғол” қилинди.

Хар бир “жанг” учун 30 миллионлаб тўланганидан кейин Тайсон бой бўлмай ким бой бўлсин? У бугунги кунда йиллик даромади 40 миллион доллардан ошадиган дунёдаги энг бой кишилардан бири. Унинг уйи ҳам ҳар бир америкалик орзу қилганидай. Бу уйи у 1996 йилда 2,7 миллион долларга сотиб олган, уни қайта қуришга ҳам катта пул сарфлади. Етти гектарни ташкил этган ҳудуд инглиз услубида қўқаламзорлаштирилди — қўқола шаршаралар, фавворалар, теннис кортлари, хитойча шаклдаги... кучуклар учун уйлар бунёд этилди. Уртада эса худди эртақлардагидек уч қаватли — 70 та хона, 24 та ванна ва 14 та ҳолатхона, бар-

5 ТАСИ МАЪЛУМ

— ЖЧ финали учун эса 1 миллион доллар миқдорида мукофот жамғармаси тикилади. Бу, — дейди ФИДЕ президенти К.Илюмжанов, — “уч К” номини олган гросслар — Крамник, Каспаров, Карповларни ҳам баҳсларга қорлаш йулидир.

Шунингдек, чемпионат иштирокчилари энди допинг назоратдан ҳам ўтказилади. Аммо шохмотчиларга қаҳва ва бир оз спиртли ичимлик ичиш таъқиқланмайд.

ФИДЕ президенти Кирсан Илюмжиновнинг айтишича, ташкилот Буюк Британиянинг “Brain Games Netmovk” фирмаси билан ҳамкорлик қилишда музокаралар бошлаш арафасида. Бу янгилик ҳам конгресснинг энг шов-шувли хабари сифатида эътироф этилди.

Хуллас, бу янгиликлар кўпчиликнинг наздида Каспаров, Крамник, Карпов учлигидан четда қолган бошқа шохмотчилар учун омад эшигини очиши мумкин, деган фикрда.

Самарқанд вилоятининг Тайлоқ туманида айни кунларда катта мусобақага тайёргарлик кетмоқда. Бу ерда

24-25 ноябрь кунлари 1984-85 йилларда турилган ўсмирлар ўртасида Турон кураш бўйича республика биринчилиги баҳслари бўлиб ўтади. Шу кунларда эса Қорақалпоғистон Республикаси вилоятлари ҳамда пойтахтимизда ушбу биринчилик учун саралаш мусобақалари ўтказилмоқда. 200 нафарга яқин ўғил ва қизлар қатнашини кўтилган мазкур биринчиликда ғолиб чиққанлар олий ўқув юртига киришдек юқори имтиёзга эришадилар. Демак, беллашувлар қизгин кечини олдиндан башорат қилса бўлади.

Мезбонларнинг аксарияти катта тажрибага эга бўлган А.Бобомуродов шогирдларидир. Бу билан ютуқ фақат мезбонларда қолар экан, деган гумонга борманг. Айни пайтда

ҒОЛИБЛАР ТАЛАБА БЎЛАДИ

республикамизнинг барча жойларида ушбу яккакурашнинг моҳир усталари кўплаб топилади. Айниқса, 15-16 ёшлилар ўртасида бу миллий спорт тури кенг оммалашган.

Шуни ҳам айтиб ўтиш керакки, ўтган йили ўтказилган биринчиликда юқори имтиёзлар хусусида айтилган бўлса ҳам, кўпчилик бунга эътибор қилмади. Кейин пушаймон бўлганлар ҳам бўлди. Аммо сўнгги кузатишлар шуни кўрсатдики, турон ёшлар ўртасида ўз ўрнини топди. Соҳибқирон авлодлари кези келиб, юртнинг шухратини жаҳон спорт майдонларига чиқаётган ушбу учинчи спорт тури орқали намоён этсалар, ажаб эмас.

Сурхондарёдан кўплаб маҳоратли футболчилар етишиб чиққан. Ака-ука Дўрмоновлар, Бозоровлар, Тоировлар... Термиздаги махсус болалар футбол мактаб-интернатида бугунги кунда ҳам бўлажак «чарм тўп» усталари таҳсил кўришмоқда. Уларга тажрибали мураббийлар дарс беришади.

Суратда: спорт усталигига номзод Рустам Ражамаҳмудов шогирдларига ўйин олдида кўрсатма бермоқда.

Р.АЛЬБЕКОВ олган сурат

ТАЙСОН ҚАНДАЙ ЯШАРКАН?

ча замонавий жиҳозлар билан таъминланган 7 та ошхона, 20 та ҳашаматли ётоқхона, 4 та меҳмонлар учун хонани ўз ичига олган қошона қурилди. Шунингдек, уйда катта сузиш ҳавзаси, жиҳозланган гимнастика зали, 2 та биллиардхона, фин ва турк ҳаммоми, катта ойнаванд лифт, 8 та машина учун гараж, уй кинотеатри ва рақс зали бор, ҳатто 100 та телефон аппарати ҳам! Бу фақат Майкнинг ўзи учун деб ўйласангиз хато қиласиз. Бу ҳашаматли қулайликлардан унинг бутун командаси — иш юритувчилари, мураббийлар, врачлар, адвокатлар, ҳатто журналистлар ҳам баҳраманд бўлади.

Қисқаси, Майк Тайсоннинг уйи — бойлик, шавкат, ушалган орзулар, ютуқларнинг ўзига хос тимсоли. Бу, эзгуликка хизмат қилса, ҳавас қилишга арзирли!

МАЙДОНДА МИЛИЦИОНЕРЛАР

Нукусда волейбол бўйича Қорақалпоғистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги биринчилиги учун мусобақа бўлиб ўтди. Унда ички ишлар идоралари ходимларидан тузилган жамоалар қатнашдилар. Ўз гуруҳларида биринчи ўринларни эгаллаган жамоалар финал босқичига йўланма олди. Финалда Ички ишлар вазирлигининг биринчи ва иккинчи, Қораўзак, Қўнғирот ва Беруний туманлари ички ишлар бўлимлари жамоалари учрашдилар.

Унда барча учрашувда ғалабага эришган республика Ички ишлар вазирлигининг биринчи жамоаси мусобақа ғолиби бўлди. Иккинчи ўринни Қораўзак ва учинчи ўринни Беруний туман ички ишлар бўлимлари жамоалари эгаллади. Ғолиб жамоа таркибидан милиция полковниги Қ.Давлетбоев, милиция подполковниги С.Отамуродов, ички хизмат майорлари Б.Ибрагимов, Б.Низомитдинов, Қ.Элмуродов, ички хизмат капитани Ж.Ўтаниёзов, ички хизмат лейтенанти У.Давлетмуродовлар, шунингдек, Қораўзак тумани ички ишлар бўлимида милиция катта лейтенанти Н.Минажов, Беруний тумани ички ишлар бўлимида милиция майори Х.Ешимбетов, Қўнғирот тумани ички ишлар бўлимида милиция старшинаси М.Қўчқоровлар яхши ўйин кўрсатди.

Мусобақа ғолибларига Қорақалпоғистон Республикаси ички ишлар вазирлиги ва “Динамо” спорт жамиятининг дипломлари, қимматбаҳо совғалари топширилди.

ҲИНДИСТОН ДЗЮДОСИНИ КЎТАРМОҚДА

Бундан уч ой муқаддам Ўзбекистон дзюдо терма жамоасининг Атланта Олимпиадаси давридаги бош мураббийи Нусрат Валиев Хиндистон термасига бош маслаҳатчи мураббий этиб таклиф этилган эди.

Ҳамюртимизнинг уч ойлик меҳнатлари яқинда Гонконгда ёшлар ўртасидаги Осиё чемпионатида ўз самарасини берди. Хиндлар ушбу чемпионатда битта кумуш, иккита бронза медалларини қўлга киритишди.

Бу Хиндистон дзюдоси тарихидаги илк медаллар бўлгани учун бугунги кунда мамлакат матбуоти муваффақиятни ўзбекистонлик мутахассис фаолияти билан боғламоқда. Ҳатто айрим ахборот воситалари “Валиев Хиндистон дзюдосининг яловбардори”, деган сарлавҳалар остида мақолалар бермоқда.

Нусрат Валиевнинг Хиндистон дзюдо федерацияси билан тузган шартномаси шу ойнинг сўнгги кунларида якунланади. Бироқ, у яна маълум муддатга узайтирилиши ҳам мумкин. Буни эса вақт кўрсатади.

“ALISHER NAVOIY IJODI”

(7-sinf uchun
adabiyot darsligi
bo'yicha)

Belgilangan xonadan raqam atrofiga soat mili yo'nalishida:

1. Alisher Navoiy tug'ilgan shahar. 2. "Nasoim ul-muhabbat" asarida bayon etilgan o'sha davr vakillaridan biri. 3. Navoiyni «Makorim ul-axloq» («Yaxshi xulqlar») asarida -u o'qish uchun keldi» deb ta'riflagan tarixchi. 4. Shoirning forscha she'rlaridagi taxallusi. 5. Samarqanddagi tarixiy obidalaridan biri. 6. O'sha davr ilmgohi. 7. Shoirning tog'alaridan biri. 8. Xotirasiga bag'ishlab asar yozgan zamon-doshlaridan biri. 9. Navoiy 1469-72 yillarda Husayn Boyqaro saroyida egallagan lavozim. 10. "Sab'ai sayyor" dostonidagi ta'bi har qanday ishga qodir qahramon. 11. Navoiy yoshlik yillarida yashagan shaharlardan biri. 12. Dostonda bayon etilgan yuk va yo'lovchilar tashuvchi, hayvonlar va ularni boshqaruvchi kishilar to'dasi. 13. Husayn Boyqaro Alisher Navoiyni jalb etgan ishlar majmui. 14. "Hayrat ul-abror" dostonida keltirilgan afsonaviy pahlavon. 15. Shoir asarlarida da'vat etgan haqqoniylik. 16. Jannatning yana bir nomi. 17. Navoiy mahorat bilan ijod etgan yirik nazmiy asar. 18. Shoir ta'rificha, gulzor va bog'larni yashnatuvchi. 19. Quvratli, zabardast kishi. 20. Bo'lajak shoir sevib o'qigan Sa'diy Sheroziy asarlaridan biri. 21. Doston nomidan: "...va Shirin". 22. "Sab'ai sayyor" dostonida Mehrning muxabbatiga munosib yigit. 23. Hukmdorlik lavozimi. 24.

Juda issiq orolliklarga berilgan nom. 25. Shoirga berilgan ta'rifdan: "Navoiy ijodi turkiy adabiyotning eng ... cho'qqisidir". 26. Zulm ostida qolgan, ezilgan kishi. 27. Navoiy ijodiga mansub asar turi. 28. Mehr va Suhayl sarguzashtiga oid

AYLANMA KROSSVORD

hikoyada bayon etilgan gul. 29. "Guliston" asari muallifi. 30. Navoiyning 1491 yilda muammo janriga bag'ishlangan asari nomlaridan biri. 31. Husayn Boyqaro 1487 yilda Navoiyni hokim etib, tayinlagan shahar. 32. "Hayrat ul-abror" dostoni qismi. 33. "Hayrat ul-abror" dostonidagi shoh. 34. Orombaxsh, tinchlik holatiga berilgan nom. 35. Navoiy ustoz deb bilgan fors-tojik mutafakkir shoiri. 36. Yosh Alisher yoddan bilgan "Mantiq ut-tayr" ("Qush nutqi") asari muallifi.

MUAMMONOMA

Ochqich so'zlar:

1. Alisher Navoiy merosiga mansub shoh asar - 16,1,9,11,1.

2. Navoiy ijodiga yuksak baho bergan o'zbek mumtoz shoiri va olimi - 10,3,10,2,12.

3. Shoir oilasi bilan 1447 yili ko'chib o'tgan mamlakat - 6,12,3,15.

4. Doston nomidan: "5, 1, 8, 5, 6 va Majnun"

5. Dostonlarda bayon etilgan koinot jismi - 17, 2, 14, 12, 1.

6. Musulmonlik qonun-qoidalari majmui - 13, 1, 12, 6, 1, 7.

7. Badiiy ijod soxasi - 4, 1, 17, 9.

Endi javob so'zlari asosida shakl atrofi va markazidagi raqamlarni mos harflar bilan almashtirib, muammonomani hal eting. Ulardan Alisher Navoiy yozib qoldirgan beshta asar nomini bilib olishga muvaffaq bo'lasiz.

Foziljon ORIPOV tuzdi.

Gazetamizning shu yil 11 noyabr sonida berilgan
aylanma krossvord javoblari:

Belgilangan xonadan raqam atrofiga soat mili yo'nalishida: 1. Oripov. 2. Qodiriy. 3. Cho'lpon. 4. Yo'lbars. 5. Otabek. 6. Ijodkor. 7. Chambil. 8. Chambarak. 9. Dramatik. 10. Furqat. 11. «Gulzor». 12. Adabiyot. 13. Epizodlik. 14. Mergan. 15. Avazxon. 16. Amiriy. 17. Mardlik. 18. Nasriy. 19. Uvaysiy. 20. Hikmat. 21. Hissiyot. 22. Hasanxon. 23.

Buxoro. 24. Doston. 25. Zulxumor. 26. Burxonov.

CHAYNVORD

27. Roman. 28. Naqorat. 29. Tajnis. 30. San'at. 31. Tarix. 32. Xorazm. 33. Mubolara. 34. Adib. 35. "Boburnoma". 36. Atoyi. 37. Ijod. 38. Dalli. 39. Inson. 40. Noshir.

Ma'rifat

ТАЪСИС
ЭТУВЧИЛАР:

Ўзбекистон Халқ таълими вазири, Ўзбекистон Олий ва ўрта махсус таълим вазири, Таълим ва фан ходимлари касба уюшмаси Марказий Кўмитаси.

Бош муҳаррир:
Ҳалим САИДОВ

Таҳрир хайъати: Йўлдош АХМЕДОВ, Жуманазар БЕКНАЗАРОВ, Икром БУРИБОЕВ, Шукур ЖОНБОВ, Фахриддин КАРИМОВ(масъул котиб), Курбонбой МАТҚУРБОНОВ, Нўмонжон РАҲИМЖОНОВ, Йўлдош САИДЖОНОВ, Абдусамат РАҲИМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Хулкар ТУЙМАНОВА, Саъдулла ҲАКИМОВ, Уткир ҲОШИМОВ

«Шарқ» нашриёт матбаа концерни босмахонаси.
Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси 41-уй

Рaqам ва далиллар ҳаққонийлиги учун мақолалар муаллифлари масъулдирлар. Фойдаланилмаган мақолаларга жавоб қайтарилмайди. «Маърифат»дан материалларни кўчириб босиш таҳририят рухсати билан амалга оширилиши шарт.

МАНЗИЛИМИЗ: 700083, Тошкент, Матбуотчилар кўчаси, 32.
ТЕЛЕФОНЛАР: масъул котиб—136-56-42, хатлар ва оммавий ишлар бўлими—136-54-23.

Газетани IBM компютерида
Лилия БИНАШЕВА ва Малоҳат ТОШОВА
саҳифалади.

Навбатчилар: Курбонбой МАТҚУРБОНОВ,
Беҳбуд БОТИРОВ.

Рўйхатдан ўтиш
тартиби № 20.
ИНДЕКС: 149, 150.
Г-1017.

Тиражи 18.608.
Г. 1 2 3 4 5 6
Ҳажми 4 босма табоқ.
Офсет усулида
босилган, қоғоз бичими
А-3.

Босишга топшириш
вақти — 20.00.
Топширилди — 20.15